

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 06229

SHIRIM

Hayyim Nahman Bialik

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

כלל-פארלאג

Copyright by Klal-Verlag, Berlin, 1922.

Klal-Druckerei Berlin.

ח. נ. ביצליק

אינהאלט

I. נאציאנאלע:

1	גלוסט זיך מיר וויינען
2	אין שהיטה-שטאָט
15	דאָס לעצטע וואָרט
22	כ'בין נישט אויף אייער רוף געגאנגען
23	א פּרעהליכס
26	כ'וואָלט געווען א בעלזן וויסען

II. איבערזעצונגען:

31	ביינקסט אויך נאָך דיינע קינדער (פון ר' יהודה הלוי)
33	ימ-לירער (נאָך ר' יהודה הלוי)
35	די פּרינצעסין שבת (פון היינע)

III. נאָטור:

43	אויף דעם הויכען באַרג
46	עס האָט מיך פאַרפלאַנטעט
48	אונטער די גרינינקע בוימעלעך
49	מין נאָרטען
56	ערב פרידהיינט

IV. פּרעמדע איבערזעצונגען:

63	ווינטער-לירער	איבערו. שוואַרץ און ג. שניאור
72	אין פעלד	" דרוויץ
77	אַנטלויף	"
78	צום ווינט	"
79	אויפן בית-עולם	איבערו. א. רייזן
80	וואו ביסטו?	" ש. גינבערג
81	זי האָט מיר געשיקט אַ ברוועל	איבערו. א. רייזן
84	זי אַ שוץ מיר	" " "
85	באַנאכט	" " "

v. פּאָלקס-לידער:

88	איבערו. י. מה"סות	צווישען פרת, הרקל - דאָרטען ...
91	" " "	אין מין גאָרטען
93	" " "	נעבען טייכעל שטעהט אַ פּיכטע
94	" " "	ס'איז אַרויס אַ נייע מאָדע
95	" " "	ניט באַטאָג און ניט באַנאַכט
97	" " "	מע ווייס ניט, ווער איז זי ...
100	" " "	גליק-גלינג - שוין ניטאָ איר ...
101	" " "	יענער האָט אַ הויכען מויער
103	" " "	ווער ס'האָט פּערל
105	" " "	איינס, צוויי, דריי, פּיר
107	" " "	גלויב ניט ...
108	" " "	פליהט אַוועק די גאַלדנע פּאַווע ...
109	" " "	עס טרעפט, דו מיינסט ...

חיים נחמן ביאליק

פון בעל-מהשבות

I

חיים נחמן ביאליק, דער בארימטסטער נאציאנאל-אידישער פאָעט פון אונזער צייט, איז געבוירען געוואָרען אין יאָר 1873 אין דאָרף ראָדי, וואָס עס געפינט זיך אין דער וואָלינער גובערניע. זיין פאָטער, אַ איד אַ למדן, אָבער נישט קיין בעל-מוצלה, האָט געהאַלטען צוליב דער אַרימער פרנסה וועגען אַ קרעטשמע באַס עק דאָרף.

די ערשטע קינדהייט פון קליינעם נחמ'דעל איז אַריבער אין אַ פרייער ריינער לופט פון אַ נויאישען דאָרף, נישט ווייט פון די גרויסע און געדיכטע וועלדער, וואָס האָבען זיך געצויגען צום טאָטענס קרעטשמע.

אויך שפּעטער, ווען דער טאָטע האָט פאַרלאָזען דאָס דערפּעל און האָט זיך באַזעצט אין זשיטאָמיר אין שטאָט, נעבען די שיינע און מאַלערישע ברעגעס פון טייך טעטערעוו, — איז דער קליינער נחמ'דעל נאָך נישט געווען אזוי דערווייטערט פון גאָטס נאַטור, ווי אַן אַנדער אידיש קינד, וואָס וואַקסט אין די שאָטענס פון אידישע שטעטלעך און שטעט.

אָפּשר האָט די השגחה מיט אַ פּיון געוואָלט, אַז דער צוקינפטיגער פּאָעט זאָל איינזויגען שוין פון קינדהייט אויף די שיינקייט פון גאָטס וועלט? אָפּשר האָט זי אים שוין פאַרויס צוגעגרייט דעם באַלאַזם, וואָס זאָל לינדערן זיינע שמערצען אין די טעג, ווען אויף זיינע ליפען וועלען זיך טראָגען ביטערע קללות אויף זיך, אויף זיין פּאָלק און אויף דער גאַנצער וועלט?

צו זיבען יאָר איז ביאליק געוואָרען אַ יתום. כל זמן דער טאָטע האָט נאָך געלעבט, איז די נויט נישט געווען אזוי גרויס; נאָכן טויט אָבער פון זיין פּאָטער איז באַלד אַריין דער רלות אין דרוז פון קליינעם נחמן און האָט זיך דאָרטען ברייט צעזעצט, ווי אַ צווייטער בעל-הבית.

ווער עס וויל זיך פאַרשמעלען די שוידערהאַפטע אַרימקייט, וואָס האָט געהערשט אין שטוב פון קליינעם ביאליקען, דער זאָל דורכלייענען זיין ליר „שירתי“ (מיין ליד), וואו דער פּאָעט ערקלערט דעם לעזער אַ פאַרער גערטער פול מיט עקעל און ביטערקייט, פון וואָגען עס האָט זיך גענומען באַ אים דער קוואַל פון זיין ליד. זיין לערמיסטער איז געווען דער גריל, וואָס גרילצט תּמיד אין די אַרימע הייזער, וואו דער איווען איז שטענדיג קאַלט און וואו די שטילע געדריקטקייט פון נויט און צרות-לידער, פון שטענדיגען אָנגעוועהטיגט זיין — מאַכט הילכיגער און גרילצענדיגער דעם גריל אונטערן איווען.

דער גריל איז געווען דער זינגער, וואָס האָט אים אויסגעלערנט זינגען און וואָס האָט קיינ-מאַל נישט געשעלט אין באָר, ווען זיין אומעטיגע שטים האָט אָנגעהויבען עפעס טרויעריג צו טערעליקען.

III

ותן מין מאמע האָט צוליב אַרומקויט געמאכט פון אַ שבת אַ וואָכעריגען מאָג; בשעת אויפן טיש האָט געפֿעלט דער ווײן צו קרוש און די ווייסנע חלות; ווען מאָגערע חלב'נע, רויכערדיגע, פֿרודע ליכטלעך האָבען געוואָרפֿען מיאסע שאַמענס אויף די ווענט; און זיבען קינדער, האַלב פֿארהונדערט, האַלב פֿאַרשלאָפֿען זענען געזעסען אָנגעשפֿאַרט אָן טיש, און די מאמע האָט אַ פֿאַראומערטע געדאַרכט, ווי זייערע מאַטע שטימען באַגריסען די 'מלאכרה'שרת'; ווען דער מאַטע, ווי אַ פֿאַרשולדיגטער, אַ דערשלאָגענער און אַ פֿאַרצאָנטער, האָט געשניטען מיט אַ טעמפען מעסער דאָס שוואַרצע ברויט און דעם עק פֿון הערינג...

מיר האָבען נאָך נישט צעקויט דאָס שוואַרצע שטיקעל ברויט, איינגעטונקט אין זאַלי, און שוין אָנגעהויבען נאָכצוהינגען דעם מאַטען מיט אַ פֿוסטען בויך און אַ ליידיגען מאָגען די זמירות, — דעמאָלסט האָט זיך אויך דער גריל באַהעפט צו אונזער זמירות-באָך, און האָט זמירות-די גענילצט פֿון זיין פינסטערען שפֿאַלטי (שירת).

נאָכן פֿאַמערס טויט איז ביאָליק אַריבער צו זיין זיידען, אַ שטריינגען, פֿאַנאַטישען אידען, וואָס האָט פֿיינט געהאַט די פֿרעהליכע נאַאיווע שטיפֿעריי פֿון אַ יונג קינד, ביאָליק, זייענדיג אונטער דער שטריינגער השגחה פֿון זיין זיידען, האָט געמוסט שטאַרק אַנטוויקלען זיין פֿח הרמיון און פֿאַעטישע איינבילדונגס-קראַפט, אום צו קאָנען כאַטש אין דער פינסטער לעבען, אזוי ווי אים גלוסט זיך אַליין, נישט ווי עס גלוסט זיך זיין זיידען, זעהר אָפֿט פֿלעגט ער זיך ראַטעווען פֿון זיין זיידענס שטריינגע לעבענס-זענג דורכדעם, וואָס ער פֿלעגט אַוועק ווייט-ווייט הינטערן שטאַט און זיך אָפֿעבען אינגאַנצען אַזוינע נאַטור-איינדיקען, וואָס באַם זיידען איז דאָס געווען אַ גרויסע עבירה און אַ מיאסער חטא.

חיים נחמן ביאָליק האָט זיך זעהר שנעל אַנטוויקעלט, שוין צו צוועלף יאָר האָט ער אַ-געהויבען זיך פֿאַקאַנען מיטן 'כּוּוּר', 'מורה נבוכים', מיט די מיטעלאַטערישע אירישע פֿילאָזאָפֿיען, מיטן 'זוהר', מיט ספרים פֿון קבלה און חסידות א. א. וו. צו דרייצען יאָר האָט ער פֿאַרלאָזען דעם חדר מיט די רבנים און אַוועק אין בית-המדרש לערנען פֿאַר זיך.

דאָס בית-המדרש'ל, וואו ער האָט געלערנט, איז געווען באַם עק שטאַט, זעלטען ווען עס פֿלעגט דאָרט אַרײַנקומען ווער, היץ בשעת דאַוונען, די פֿאַרשידענאַרטיגע געפֿילען פֿון אַ בחור, וואָס לערנט אַליין פֿאַר זיך, עלענר און איינזאַם אין ערגעץ אַ פֿאַרוואָרפענעם בית-המדרש'ל, האָט געפֿונען שפעטער באַם דיכטער אַ וואונדערליך פֿאַעטישען און טיפען אָפֿקלאַנג אין זיין פֿאַעמע 'דער מתמיד', וואָס דער לעזער געפֿינט דאָ אין דער איבערזעצונג פֿון שוואַרץ, און וועגען וועלכער עס וועט נאָך אינו אויסקומען צו ריידען.

דורך אַ צופֿאַל האָט נחמן זיך פֿאַקאַנט מיט אייניגע ספרים פֿון דער ניידעברעאישער ליטעראַטור, און דער דאָזיגער צופֿאַל האָט געמאַכט אַן איבערקערעניש אין זיין געפֿילס-לעבען, ביאָליקען האָט זיך שטאַרק פֿאַרוואָלט אַרײַנדרינגען אין די נייע אירייען און קענטענישען, און אזוי ווי וואָלאָזשין האָט דעמאָלסט גע'שמיט', אַ אינאיינעם מיט גמרא און יורה דעה, לערנט מען אין דער באַרימטער ישיבה אַלגעמיינע למודים — האָט זיך ביאָליק אַוועקגעלאָזען קיין וואָלאָזשין, אין סוף פֿון די אַכציגער יאָרען און אין אָנפֿאַנג פֿון די ניינציגער אין פֿאַריגען יאָרהונדערט, ביז צו דער צייט, ווען די רענירונג האָט צוגעמאַכט די וואָלאָזשינער ישיבה — איז אויך וואָלאָזשין געווען דאָס אָרט, וואו מ'זענען אַרײַנגעדרינגען די נייטשע אירייען, וואָס האָבען שפעטער אזוי פֿאַרנוכפֿערט דאָס אירישע לעבען, אין דער דאָזיגער באַרימטער ישיבה האָבען שטענדיג געקעמפט באַ די ישיבה-בחורים צוויי געדאַקענדעלעטען, די קאַנסערוואַטיווע אַלטע אירישע אויפֿפֿאַסונג פֿון לעבען און די נייע רעוואָלוציאָנערע, וואָס האָט געוואָלט צופֿאַסען די נייע מאָדערנע אירייען צו דער אַלטער אירישקייט, אין דער צייט פֿון השבֿלה און שפעטער זענען עס געווען די פֿאַר-פֿאַהאַלטענע משבֿילים, וואָס זענען 'פֿאַרשטאַכען' געוואָרען פֿון אַ ריב'ל אַ ר' סרדיכ אהרן גינצבורג, אַן אברם מופֿה, וועלכע האָבען אויסגעדריקט די נייע אירייען, אין דער צייט פֿון חבת-ציון זענען עס געווען די פֿאַרביאָהאַלטענע חובֿב-ציון אונטער די יונגע-לייט, די תּלמידים

פון לילענבלום און שפעטער פון אהרדהעם, וואָס האָבען געקעמפט קעגנען דער פאַרנליווערטער אַלט־אַרטאָדאָקסער אידישער אויפפאַסונג און מיט דער נאַנצער ערליכקייט און התלהבות פון אַ יונגער נשמה געמיהט זיך איבערצואַנדערשען די אַלטע אָפגעלעבטע פּאַרמען דורך נייע פּרישערע, געזוכט צו פאַרבינדען דאָס אייביגע פון אידענטום מיט דעם נוצליכען און גרויסען פון דער לעבעדיגער צייט.

ח. נ. ביאליק איז גראָד געקומען אין דער וואַלאָזשינער ישיבה, ווען דאָס נייע, לעבעדיגע אין אידענטום אין געשטאַלט פון חבת-ציון האָט צעשפּרייט זיינע פליגלען אויף איטליכען פילענדען און דיינקענדען זוכנעמאַן, פאַרכאַפט מיט דעם צויבער פון זייער שיינקייט און וואַרהאַפטיגקייט. ס'איז אַ גרויסער שאַדען, וואָס קיינער פון ביאליקס ביאָגראַפּען שטעלען זיך גענויער נישט אָפּ אויף דער וואַלאָזשינער עפּאָכע פון זיין לעבען. ווען מען נעמט די יאָרען פון ביאליקס לערן־צייט אין דער וואַלאָזשינער ישיבה פון היסטאָרישען שטאַנדפּונקט, פילט מען, אַז די דאָזיגע צייט האָט געמוזט האָבען אויפן דיכטער דעם טיפּסטען איינפלוס; אַז די מענשען און די חברים פון דער ישיבה, וואָס האָבען דורכגעלעבט דעמאָלסט די פּרייע לעבעדיגע צייט פון חבת-ציון, האָבען געמוזט געוואַלט זיך ווירקען אויף ביאליקס צאַרטער פּאַעטישער נשמה. האָבען אים געמוזט, אומבאַוואוסט זיניג, געבען דעם ערשטען גרויסען שטויס צו דער אַרט פּאַעזיע, אין וואָס ביאליק האָט באַוויזען שפעטער אַזוינע גרויסע וואונדער.

נאָר ווי געזאָגט, די וואַלאָזשינער עפּאָכע פון ביאליקס יונגענ־צייט איז נאָך ווייניג אויס־געפאַרשט געוואָרען, און מיר מוזען זיך נאָר באַגנוגענען מיט דער פּאָלענדער באַמערקונג. ס'איז אָנגענומען צו שרייבען, ווען מען פאַרצעהלט ביאליקס ביאָגראַפּיע, אַז דעם ערשטען און שטאַרקסטען איינפלוס האָט געדאַט אויף ביאליקען דאָס, וואָס ער האָט זיך באַקאַנט מיט אהרדהעם אַרטיקלען (אהרדהעם, על פּרשת דרכים) אַלס בוך איז אַרויס אַ סך שפּעטער). דער, וואָס האָט אָבער אַ קליינע פאַרשטעלונג פון דעם לעבען און וואַלאָזשינער ישיבה אין דער צייט, ווען ביאליק האָט דאָרטען געלערנט, מוז אָבער, נישט ווילענדיג, זוכען פּריהעדרדיגע איינ־פלוסען אויף דעם דיכטערס צאַרטער נשמה.

אָרזאי האָט אהרדהעם געשפילט אין ביאליקס לעבען אַ גרויסע ראלע, אָבער, ווי מיר רוכט זיך, האָבען נאָך געמוזט פאַר אהרדהעם קומען אַנדערע השפּעות, ווען מען באַדיינקט, אַז אין דעם קרייז פון די ישיבה־לייט, וואָס האָבען זיך געלערנט אינאיינעם מיט ביאליקען, זענען געווען פילע אויסגעצייכענטע קעפּ, וואָס האָבען שפעטער אַ גרויסען אָנטייל גענומען אין דער אידישער אויפ־לעבונגס־באַוועגונג.

ביאליק איז אין דער ישיבה לאַנג נישט געבליבען, ער האָט זיך ניד איבערצייגט, אַז דאָס צו וואָס ער שטרעבט, וועט ער אין דער ישיבה נישט באַקומען, און באַלד האָט ער זיך טאַקע גענומען צו אַלגעמיינע קענטענישען, לעבעדיגע שפּראַכען און מאָדערנע וויסענשאַפטען. פון דער נידעריבערע אישער ליטעראַטור האָבען שטאַרקער ווי אַלץ געוויקט אויף אים די שריפטען פון חבת-ציון־דיינקער אהרדהעם (א. ניגובער).

אין זיין באַקאַנטער שיר צו אהרדהעמען רופט ער אים מיט דער דאַנקבאַרקייט פון אַ פּאַעט „מין לערער, מין ווענדיזער, מין שטערן“.

ביאליק האָט זיך מיט התמדה גענומען ערלערנען די רוסישע שפּראַך. דאָס ערשטע רוסישע בוך, וואָס ער האָט געלייענט, איז געווען דעם באַקאַנטען רוסיש־אידישען דיכטער שמואל פּרנס לירער. באַלד דערויף האָט ער אָנגעשריבען זיין ערשטעם נאַציאָנאַל־אידיש ליד „אַל צפורי“ (צו מין פּייגעלע).

ביאליק איז אַזעל קיין אַרעם, זיך פאַרפאַלשטענדיגען אין אַלגעמיינע למוּדים, אָבער ער איז דאָרט לאַנג נישט געבליבען. דער טויט פון זיידען האָט אים געצוואונגען אוועקצופאַרען קיין זשיטאָמיר. נאָכן זיידענס טויט (1891) איז די אַרימקייט פון ביאליק שוין געוואָרען אַזוי נישט צו דערהאַלטען, אַז ער האָט זיך געמוזט נעמען פאַר עפעס אַ מחסר, צו פאַרדינען אויף חיונה.

צוערשט האָט ער געהאנדעלט מיט וואַלד, דערנאָך איז ער אַוועק קיין סאַכנאָוויץ, וואו ער האָט געגעבען שטונדען און זיך ביסלעכווייז באַשעפטיגט פאַר זיך מיט ליטעראַטור. פון צייט צו צייט פלעגט זיך באַווייזן אַ געריכט פון זיין פּעדער, וואָס פלעגט ווערען געדרוקט מערסטענטיילס אין אַרעסער העברעאישע אַלמאַנאַכען און אין "השלח", אַהר-העמס מאַנאַטס-זשורנאַל. אין אַ קורצע צייט האָט ביאָליק פּאָעזיע געמאַכט אַזא טיפּען איינדרוק אויף די בעסערע קענער פון דער ליטעראַטור, אַז זיינע פּריינט און פאַרהערער האָט זיך איינגעגעבען אים אַריבערצופירען קיין אַרעס, און אים שאַפּען די מעגליכקייט צו אַרבעטען אויף דעם פּעלד, וואָס פאַסט פאַר זיין טאַלענט און טיפּע פּעדאַגאָגישע נייגונגען.

פון דענסטמאַל אָן לעבט ביאָליק שטענדיג אין אַרעס.

אינאיינעם מיט ראַזנוצקי און בן-ציון האָט ער שפּעטער געגרינדעט אין אַרעס דעם אויס-געצייכענטען העברעאישען פּאַרלאַג "מוריה". גלייכצייטיג איז ער געוואָרען צוערשט אַ גאָרענטער מיטאַרבעטער פון "השלח" און דערנאָך דער צווייטער רעדאַקטאָר, צוזאַמען מיט ד"ר יוסף קליוונער.

זיין פּאָעמע "מעיר ההריגה" (אויף אַדיש — "די שחיטה-שטאָט", פון דיכטער אַליין איבער-געאַרבעט), געשריבען אין 1903, נאָכן קישענעווער פּאַנאַם, האָט ביאָליקען געמאַכט פאַר דעם גרויסען פּאָעט נישט נאָר פאַר קענער, נאָר פאַר איטליכען לעזער פון דער גאַס. מען קאָן זאָגען, אַז ביאָליק איז דער איינציגער אין דער געשיכטע פון דער אַדישער ליטעראַטור, וואָס האָט אין איין נאַכט און מיט איין ווערק באַקומען אַזא געוואַלטיגע און כּשר-פּאַרדיינטע פּאָפּולאַריטעט אין אַלע קלאַסען פון אַדישען פּאָלק.

זייט דעם וואַקסט ביאָליק פּאָפּולאַריטעט מיט יעדען יאָר.

אין יאָר 1904 איז ביאָליק געווען אין פּאַלעסטינאַ און האָט דאָרט געדאַט אַזא קבלת-פנים, וואָס דאָס קאָן נאָר באַקומען אַ מענש, וועלכער האָט מיט זיין גייסט אויסגעדרוקט דאָס בעסטע און פאַרבאָדאלטענסטע, וואָס ליגט אין די טיפּענישען פון דער פּאָלקס-נשמה. די העברעאישע פּאָעזיע האָט געהאַט אַ סך טאַלענטען; דעם נאָמען, נאַציאָנאַלער פּאָעט, האָט נאָר ערליך פאַרדינט איינער, און דאָס איז — חיים נחמן ביאָליק.

II

פון שטאַל און אייזען, קאַלט און האַרט און שטום שמיר אויס אַ האַרץ פאַר זיך, דו מענש, — און קום! — מיט די דאָזיגע מוראָדיגע ווערטער הויבט אָן ביאָליק זיין באַרימטע פּאָעמע "אין שחיטה-שטאָט". די דאָזיגע ווערטער כאַראַקטעריזירען אויך שטאַרק דעם פּאָפּולערסטען טייל פון ביאָליק פּאָעזיע. ער האָט אויסגעשמידט פון זיין האַרץ עפעס אַ שטאַלערנס, האַרטעס, עפעס געמאַכט פון אים אַזא געדיכטען, פעסטען עקסטראַקט פון פאַרביטערסקייט, צאָרן, שמערץ און פעס, אַז איטליך וואָרט, וואָס קומט פון דעם דאָזיגען האַרצען, ווירקט, ווי אַ קלאַפּ פון אַ רונער, ווי דער כּס פון אַ שטאַרק פּאַרקאָכטען ניפּט. זיינע נאַציאָנאַלע פּאָעטישע שעפּפונגען: גראַז איז דאָס פּאָלק, "הימעל, בעט פאַר מיר רחמים", דאָס לעצטע וואָרט, "די שחיטה-שטאָט" און אַנד, פירען אַזא שפּראַך, געברויכען אַזוינע ווערטער, וואָס קריצען זיך איין אין דער נשמה פון לעזער, ווי ווען מען וואַלט מיט אַ שאַרפען גריפּעל זיי פאַרצייכענט אין זיין מאַרד, דאָס זענען נישט פּאָעטישע בילדער אין געוועהנליכען זין פון וואָרט; אַ סך פון זיי צייכענען זיך בכלל נישט אויס מיט דער גרויסער בילדער-פּאַנטאָזיע נוי, למשל, "די שחיטה-שטאָט", וואו די פּאַנ-טאַכטיק פון די בילדער איז נאָר נישט אַזוי רייך און מאַכט דעם איינדרוק פון דערצעהלטע אמתע פּאַקטען, ווי מיט דעם געפּילס-טאָן, מיט וועלכען די בילדער זענען דורכגעדרונגען. און דער טאָן איז אַזוי פאַרביטערט, אַזוי פול מיט דעם ניפּט פון צער און צאָרן, אַזוי גאַליג, פאַר-צוויפּעלט און ווילד אין זיך פאַרביסען, אַז זיי ווירקען פיל שטאַרקער, ווי מאַכע פון די גרעסטע פּאָעטישע פּאַנטאָזיע-בילדער.

אין זוי לעבט דער אָטעם פון דעם, וואָס איך וואָלט אָנגערופען נביאישע פּאָעזיע. דאָס בילד בליצט מער אויף אינם איינצעלנעם וואָרט, ווי אין גאַנצען געמעל, די קראַפט פון זייער פּאָעזיע ליגט מער אין דעם שטאַרקען מעכטיגען געפיל פון פּאָעטי, ווי אין די נישט־ערוואַרטעטע בילדער, וואָס דאַרפֿען אַרויסרופֿען דאָס געווינשטע געפיל.

ווען מיר לייגען „אין דער שחיטה־שטאָט“: „די זון וועט דיר מיט שפּיגען אויסשטעכען די אויגען, אַקאַציען מיט פּרישע גרינס“ און ווייט־באַצויגען, וועלען ס׳מען מיטן ריח פון בלוט און בליטען, — זעהען מיר נישט קיין בילד פאַר זיך, נאָר מיר דערשפּירען דאָס טיפע ביטערע געפיל פון אַן אָנגעוועהטיגען געמיט, אָנגעוועהטיגט איבער אַלע גרעניצען, ווען ביאָליק זאָגט דאַרטען:

און מאָרנען געה אַרויס אין גאַס, בן־אַדאָם, —
און זעה! אַ מאַרק פון לעבעדיגע בראַכוואַרן!
דערשלאָגענע, האַלב־טויטע מענשען־ווערים,
צעבראַכענע און אויסגעקרימטע רוקענס“ א. א. וו.

זעהען מיר ווידער נישט פאַר זיך קיין בילד אין געווענהליכען זין, נאָר מיר פילען דעם גרויסען עקעל און די קאַלט־ביטערע פאַראַכטונג, וואָס דער פּאָעט פילט צו די מענשען, וואָס פּטרן אָפּ זייער אייביגע שאַנד מיט אַן „אל מלא רחמים“ פאַר די אומשולדיג געשאַכטענע קרבנות. ווען דער פּאָעט, אַלס נביא, דערדערט גאָטס וואָרט, וואָס זאָגט:

צו שווער דער יאָך, איך קאָן נישט מער!...
געה רייס פון זייער האַרץ אַן אוי!
שים אויס פון זייער אויג אַ טרער!
און שווער זאָל זיין די טרער און ביטער,
און הויך זאָל זיין דער לעצטער קרעכץ
אַזוי — אַז ד׳ערד זאָל טון אַ צייטער
און אָפּטרייסלען זון זיך דאָס שלעכטס“ — (דאָס לעצטע וואָרט)

נישט ער אונז דאָ נישט קיין בילד, וואָס צייכענט זיך אין מיט זיינע ליניען אין אונזער דמיון, נאָר ער מאַלט אונז מיט ווערטער אַ געוואַלטיג מאָראַלישעם געפיל, וואָס רייסט זיך אַרויס פון אַ שטאַרקער מעכטיגער ברוסט מיט אַ נישט־געגנשליכען כּח.

ווען דער נביא האַפט נאָך, אַז זיין וואָרט פון טרייסט וועט בריינגען אַן איבערקערעניש אין דער נשמה פון זיין פּאָלק, וואָס ווייסט און פילט און ווערנט זיך שטיל מיט טרערען און זוכט אַ הילף און בעט אַ טרייסט, און ער צעגיסט זיך אין די ווערטער:

איך געה, איך קום, — כ׳וועל היילען וואונדערן,
מיט איך אינאיינעם וועל איך בלוטען,
און וואו מען דאַרף, וועל איך פאַרבינדען,
און וואו מען מוז, וועל איך אָפּלעקען
דאָס בלוט, וואָס טריפט פון אייער וואונד.
כ׳וועל טרייסטען, בעטען, ווייגען, וועקען —
און וועל נישט לאָזען געהן צום גרונד!
איך געה, איך קום, — איך טראָג אַ טרייסט,
איך טראָג אַ בשורה פון נחמה! —

דעמאָלסט זעהען מיר פאַר זיך נישט קיין בילד פון אַ נביא, פון אַ מענשען, נאָר דאָס בילד פון געפילען, וואָס צעגיסען זיך מיט אַ גרויסער קראַפט און ווילען מיט דעם אייגענעם פּיער דער־וואַרעמען אַ צעבראַכען, פאַרדאַרט האַרץ.

ה. נ. ביאליק איז נישט דער פאָעט פון זעהונגען און בילדער, נאָר דער פאָעט פון געפילען. די איינצעלנע בילדער, וואָס וואַרפֿען זיך דורך, זענען באַ אים נישט די הויפּט-זאָך. נישט אין דער אָפּגעשטאַקטער אויסארבעטונג פון געמעל ליגט ביאליקס הויפּט-קראַפט. נאָר אין דעם, וואָס ער זוכט שטענדיג אַרייַנצופאַסען זיין רייך, שטאַרק געפיל אין די געוועהנליכע ווערטער פון דער שפּראַך. נאָר אזוי ווי די געוועהנליכע ווערטער פון דער שפּראַך קלעקען נישט פאַר זיינע שטורעמדיגע געפילען — באַנוצט ער זיי, ווי מען באַנוצט די גראַבע גאַסענדיגע ברוקיר-שטיינער, ווען מען וויל בויען אַ טורעם אָדער אַ בערגעל צו אַ מזבח. ער נעמט צענדליגער ברוקיר-שטיינער אויף אַמאָל, ער נעמט אַ סך ווערטער, — שוין אָפּשער צו פיל ווערטער אויף אַמאָל, — נאָר אזוי, אז פון זיי אַלעמען צוזאַמען זאָל אַרויס עפעס ענליכעס צו דעם, וואָס ער פילט אין זיין שטורעם דיגען געמיט, דען אויך אין גראַהע ברוקיר-שטיינער לעבט גאָטס אָטעם.

ווען מען זאָל וועלען קורץ אָפּשאַצען זעס הויפּט-ווערט פון ביאליקס פּאָעזיע, קאָן מען זאָגען, אז ער איז דער ערשטער פּאָעט באַ אונז, וואָס האָט אַנטפּלעקט און געפונען די פּאַרם פאַר דער פּאָעזיע פון די שטאַרקסטע מעכטיגסטע געפילען אין אונזער געפוינגטער נשמה. דאָס איז נישט די געוועהנליכע ליריק, וואָס האָט שטענדיג צו טון מיט אַ געפיל פון אַ שטילערען טאָן, און וואָס קאָן זיך לייבט צופאַסען גו אַ קאָנקרעטען ליניע-געמעל, און וואָס איז מערסטענטיילס שטאַרק סוביעקטיוו.

ביאליקס פּאָעזיע איז די העכסטע ליריק, וואָס וויל אַביעקטיוו אויסדריקען נישט נאָר דאָס סוביעקטיווע לידען, נאָר די לידען און קוואַלען פון אַ גאַנצען פּאָלק, וואָס איז צוגלייך זיין פּאָלק.

דערום איז ביאליקס פּאָעזיע אזוי ענליך צו דער נביאישער. עס פּלאַקערט אין איר אַ שטורעמיגע נשמה, עס צאַפעלט אין איר שטענדיג אַ אומרוהיג צעבלוטניג האַרץ, וואָס וואַרפט אַרום זיך מיט אַ קראַנץ פון שטראַלען, פון אַ שטראַלענדיגען געפילס-לעבען.

ווען אויך האָב געזאָגט, אז ביאליק איז דער ערשטער פּאָעט באַ אונז, וואָס רעדט מיט אונז אין געפילען, נישט אין בילדער, וויל אויך דערמיט נישט זאָגען, אז ער איז אַריבערגעשטיגען די נביאים; דער חלוק צווישען זיי און ביאליקען איז צו גרויס, אז אויך זאָל וועלען דורכפירען דעם פאַרגלייך ביז צום סוף. שוין דאָס אַלויין, וואָס די נביאים האָבען אונז צוגלייך מיט זייער רייכען געפילס-לעבען איבערגעגעבען בירושה אייביגע מענשליכע אידעאלען, שוין דאָס אַלויין, וואָס חוץ דער קללה זייערער, חוץ דעם עקעל זייערען, וואָס זיי האָבען געפילט צו די מענשען, וואָס ווילען נישט הערען גאָטס וואַרט, האָבען זיי אונז אָנגעצייכענט דעם וועג, וואָס פירט צו דעם איינציגן ריכטיגען לעבען, — שוין דאָס אַלויין שייַרט ביאליקען אָפּ מיילענווייט פון די נביאים. דען ביאליק, באַ אַלע זיינע גרויסע נייטטיגע און פּאָעטישע מעלות, באַ דעם גאַנצען כּח פון זיין גאַנצאַל-פילענדען האַרץ, נישט קוקענדיג דערויף, וואָס גאָט האָט אים געבענשט און פאַרשאַלטען צו טרינקען פון דעם פּולען, איבערפּולען, בעכער פון צער און צאַרן, — באַ אַלעם דעם, איז ביאליק אַלס געדאַנקען-מענש (נישט אַלס געפילס-מענש!) אַ קינד פון אונזער צייט, דער גדול, וועלכער איז געשטאַנען אין איין וואוקס מיט דער עפּאָכע, וואָס האָט אים אויסגעהאַרעוועט, — אָבער נישט דער גרויסער נייטס, וואָס צייכענט אָן דעם וועג פאַר קינסטיגע צייטען, וואָס שפּרייט אויס זיינע פּליגלען איבער דער ווייטער צוקונפּט, וואָס פילט נישט דעם ציטער פון די שאַטענס, וואָס קומען שוין פון די צוקונפּטיגע וועלטען.

די נביאים אָבער זענען געווען נישט נאָר דאָס גרויסע האַרץ פון פּאָלק ישראל — זיי זענען אויך געווען די גרויסע מענשען, וואָס האָבען געפילט די שאַטענס פון די קומענדיגע פעלקער און די קומענדיגע וועלטען; זיי זענען אויך צייטענווייז געווען דאָס גרויסע האַרץ פון אַלע פעלקער, וואָס יבשם ה' יקראו.

ה. נ. ביאליק איז נישט דער גאַנצער נביא, ווען מען קלערט ווענען אַ ישעיהו, אָבער ווען מען פאַרגלייבט אים מיט די שפּעטערדיגע נביאים, מיט אַ חבּוקק, מיט אַ מלאכי, אפילו מיט אַ

יחזקאל — שיינט שוין נישט צו זיין דער דאָזיגער פאַרנליך אַ נומא פון אַ באַנייטערטען ביאָליק־פאַרעהרער.

איצט ווען מיר קערען זיך צוריק צום אָנפאַנג פון אונזער קאַפיטעל, ווערט אויך פאַרשטענדליך, פאַרוואָס ביאָליק האָט זיך געמוזט אויסשמידען אַ האַרץ פון שטאַל. פאַרשטעהען מיר שוין, פאַרוואָס איז דאָס בילד פון פּאָעטס האַרצען אזוי כאַראַקטעריסטיש פאַר אים. ביאָליקס געפילס־לעבען איז צו שטאַרק, צו שאַרק, צו רייך, אַז אַ נעוועהנליך האַרץ, וואָס איז ווייך און נישט פעסט, זאָל דאָס קאָנען אויסהאַלטען. דער עקעל, דער פעס, דער צער, די פאַראַכטונג, איז צו נישט, אַז אַ פשוט האַרץ זאָל נישט ווערען פאַריס'ס פון דעם ביטערען געפיל־שטראָם.

ס'איז אויך שטאַרק כאַראַקטעריסטיש פאַר ביאָליקען, וואָס ער האָט ליב אזוי אין זיינע פּאָעטישע זעהונגען די ווערטער 'שטום', 'איינגעהאַלטען', אַ נישט־אויסגעוויינטע טרער':

לי דמעה אחת נאמנה

שבסתר לבי אסבלנה

ובשולי נפשי היא נצפנה (דמעה נאמנה)...

עוד דמעה כבירה בלבבי נצפנה (לא תמח במהרה)

אָפּט מאָל איז דער שמערץ אזוי טרוים, אַז מיט אַ זיפּין, אַ טרער קאָן מען נאָר פאַרשוועבען די טרויםקייט.

אָפּט מאָל איז די פאַרביטערונג, דער צאָרן אויף זיך, אויף דער וועלט, אויף גאָט אזוי גע־וואַלטיג, אַז מען קאָן נאָר מיט פיבערדיגע טרוקענע אויגען קוקען אויף דער ווילדער בליגערער עלעמענטאַרער קראַפט, וואָס צעשטערט אזוי אומבראָמטן בליהענדיגע לעבענס און אידעל פילענדיגע הערצער.

אָפּט מאָל צעוואַקסט זיך אזוי טרוים דאָס אונטאַראַלישע, די אומערעכטיגקייט, אַז מען הויבט אָן זיך מ'יאָט זיין אין דער גערעכטיגקייט פון האַרען אין דער וועלט — און מען שעמט זיך פאַר דעם קאַלטען אכזר זיך פאַרמיאוסען מיט אַ טרער.

ביאָליק פאַרנאָרמט דעמאָלסט זיינע ביטערע געפילען טיף אין שטאַלערענס האַרצען און ציהט פון זיי אויס אַ שרעקליך געטראַנק, וואָס זאָל זיך אַמאָל צעניסען איבער דער קאָרע פון דער ערד, אַז זי זאָל אין שטיקער צעשפּאַלטען ווערען, וואָס זאָל אַמאָל זיך צעשפּריצען און צעפליהען אין דער לופט מיט איר שטיקענדיגע אַטעם און פאַרניפּטען די בלויע הימלען, וואָס האָבען נאָר אַ ליבען שמיכעל פאַר די גרעסטע אכזריותען, וואָס קומען טאַג־טעגליך פאַר אין דער מענשען־וועלט. (די שחיטה־שטאַט, בקשו רחמים עלי, מגילת האשׁ).

אפילו אויך דעמאָלסט, ווען ביאָליק צעניסט זיך און ווערטער מיט אַזאַ פאַריידונגס־קראַפט, אַז עס דוכט זיך — ער וועט קיינמאָל נישט אויפהערען — אויך דעמאָלסט פילען מיר, אַז עס רעדט צו אונז אַן אָנגעפילט האַרץ, וואָס מוז נאָך אַ סך מער איבערלאָזען, איינהאַלטען, איינ־שטומען אין זיך, ווי דאָס, וואָס עס רעדט זיך אַרויס.

ווען דער נביא רעדט, פאַרפּולט פון צער און רחמנות:

איך געה, איך קום, כיועל היילען וואונדעך א. א. וו. (זעה אויבען) —

פילט מען נאָך דעם גאַנצען טאָג נאָך, אַז דאָס ניכט זיך נאָר אַרויס אַ קליינער שטראָם פון דעם טרויסען געפילס־קוואַל, וואָס שטורעמט אין נביאס האַרצען. אויך ווען ער צערעדט זיך אזוי שטאַרק, פילען מיר, אַז דאָס גרעסטע, וואָס איז געבליבען אינגעווייניג, איז נאָך נישט אַרויס־געזאַגט געוואָרען.

דען דאָס איז שוין די פּסיכאָלאָגישע נאַטור פון דעם געפילס־מענשען, אַז דער גרעסטער שאַץ פון ווערטער איז נישט בלויז איבערצוגעבען דאָס גאַנצע פון זיין האַרצען, גראַד ווען אַזוינע מענשען שיטען מיט ווערטער אָדן אַ ברעג און אָדן אַ סוף — זעהט מען, ווי שטום איז זייער לשון פאַר דאָס טיפּסטע פון זייער האַרץ.

ביאליק, אלס דער גרויסער געפילס־מענש, פארוואנדערט אונז מיט זיין אייגעהאלטענקייט, שטומקייט, מיט זיין קורצקייט פון זיין בילד, קנאפ־קייט, וואונדערליכער אָפּגעוואוינענקייט און אָפּגעמאַסטענקייט פון זיין וואָרט אין פּאָעטישען זאָץ — און צוגלייך דערשרינקט ער אונז אין אַ מבוול פון ווערטער און בילדער, וואָס מאַכען אויף אונז אָפּט מאַל דעם איינדרוק פון אַ צוואַסענ־געוואָרפֿען בערגעל פון בריליאַנטען, דימענטען, שטיינער און זאַמז.

אָבער דאָ, ווי דאָרטען, איז עס דער אייגענער ביאליק, וואָס רעדט מיט אונז די שפּראַך פון געפילען, אַ שפּראַך, וואָס קאָן זיין שטום, ווען זי צעניכט זיך אין אַ ים ווערטער, און וואָס קאָן זיין געוואַלטיג פאַריידעוודיג, ווען זי זאָגט נאָר איין וואָרט, אַ וואָרט, האַרט, פעסט, געשליפען און שטראַלענדיג, ווי אַ בריליאַנט.

ווען ביאליק איז שטום, קורץ און קנאפ, קלינגט מאַנכמאָל זיין וואָרט, ווי דער איינאיינציגער קלונג אין דער־שטילער פינסטערער נאכט פון אַ גלאַק אין אַ טורעם.

ווען ביאליק צעניכט זיך אין אַ סך ווערטער, ברויזט פאַר דעם האַרבענדען אויער אונטער דעם שטראַם ווערטער — אַ גרויסער ברויטער טייך, וואָס איז אויפגערוערט געוואָרען בוי צו זיינע גרונטען.

עס איז, לויט מיין מיינונג, נישט ריכטיג, ווען מען פאַשולדיגט ביאליקען אין דעם, וואָס זיינע פּאָעמען זענען נישט האַרמאָניש אין דער ליניע, אין געביי, אין בילד, זיי האָבען אַן אייגענע האַרמאָניע, די האַרמאָניע פון טיפע געפילען און ליידענשאַפטען, וואָס האָבען באַקומען לשון, אין זיי איז די האַרמאָניע פון אַ פאַרצוימטען טייך, וואָס רייסט זיך דורך אַ קליינע עפענונג אין אַ שטיינערנער וואַנט.

ווער עס ווערט נישט מיטגעריסען מיטן שטראַם, האָט פון זיין קראַפֿט נישט גענאָסען, פאַר־לאַנגט פון אים עס טעטישע האַרמאָניע, קורץ, פאַרלאַנגט פון אים רוה, אין דער צייט, ווען ער איז די קראַפֿט, די באַוועגונג, דער שטורעם...

III

ווען מיר לייענען באַ ביאליקען:

אונטער די גריניקע בוימעלעך
שפילען זיך משה'לעך, שלמה'לעך;
ציצית, קאפאטקעלעך, פאה'לעך —
אידעלעך פרוש פון די אייעלעך.
גוס'לעך — שטרוי, רויך און פערעלעך,
נעם און צעבלאָז זיי אויף גלידערלעך —
כאפען זיי אויף גרינגע ווינטעלעך
און עס צעטראַגען זיי פייגעלעך" . . .

אָדער:

עס האָט מיך פאַרפלאַנטעט מיט גרינס און מיט בלומען,
וואו באַבאָטשקעס צאַפֿלען אין געצען פון שטראַלען,
וואו ס'ציטערט די לופט פון דעם גרילצען און זשומען —
און אײַך בין פאַר'פשוט'ט צו ד'רעדן צוגעפאלען" . . .

אָדער ווען מיר נעמען זיינע פאַרימט־געוואָרענע, צפּריים, "וודרי", ווען איבער מיין פענסטער־געוויסם כאַפען זיך אויף די נעסטען פייגעלעך און יוכצען און צוויטשערן, צוויטש', צוויטש' זי אָהן אַ סוף, און אין דעם גלאַנץ פון מיין שויב־הויבען אָן די מאַרגענדיגע שד'לעך צו פינטלען און ווינקען מיט אזא שטיפּערישען חן, זיי מאַנצען און פינקלען מיט אַ יוכצענדער ווילדקייט, באַהעפטען זיך, ווי טויבען, אָן גלאָז פון מיין שויב, גלעטען און דרינגען איין מיט אַ ליכט, וואָס עס שטראַמט און וואָס עס צעניכט און צעפלייצט זיך איבער מיר" (צפּריים).

הארטע גלאנציגע ווערטער פון א שפראך — וועט זיך פרהען. וואָס דער אייראָפּעאישער פראַק ווערט צעשפּאַרט פון ביאָליקס מעכטיגער, שטענדיג באַוועגליכער ברוסט.

ווען איך זאָל פּרובען וועלען אין קורצע ווערטער אָפּשאַצען דעם הויפּט־פּונקט אין ביאָליקס פּערזענליכקייט, וואָרט איך זאָגען, אז ער איז איינער פון די ווייניגע גרויסע פּאָעטען, וואָס האָט געפונען אין דעם קינסטלערישען וואָרט דעם אויסדרוק פאַר די קאָפּריווע וועלען־באַוועגונג אין דעם מענשענס נשמה, ווי אין אַ טייל פון דער נאַטור.

אקוראַט ווי, למשל, דער גרויסער אידישער מאָלער איזראַעלס, און דערנאָך ליבערמאַן, האָט צוערשט באַוווּזען, אז מיט אַ פענועל פון אַ מאָלער איז מעגליך איבערצוגעבען די באַוועגונג פון אַ ווינטעל, אַ ווינט, אַ שטורעם אויף אַ טויטען האַרטען לייווונט. — אָס אזוי האָט אונז ביאָליק געגעבען אַ מוסטער, ווי מען קאָן אין האַרטע טויטע ווערטער אַריינבלאָזען דעם ריטם פון אַ נשמה, וואָס צאָפעלט זיך אין דער שטורעמדיגער באַוועגונג פון אַ טיף געפיל, דעם טאַנצענדיגען ריטם פון אַ נאָרב ליכט־שטראַלען, וואָס רייסען זיך אַריין דורך אַ שפּאַלט פון אַ פאַרמאַכטען פענסטער אָדער וואָס פאַרפלאַנטערן זיך אין די שאַטענס פון אַ געריכטען וועלדעל באַ אַ שטיל פאַר־באַהאַלטענעם טייכעל.

ביאָליק איז דער מייסטער פון דער באַוועגונג אין וואָרט, ווי מאַנכע גרויסע מאָלער אין בילד, און ווען מען באַדינקט נאָך, אז די איבערגאַבע פון דער באַוועגונג אין דער נאַטור איז איינע פון די הויפּט־אויפגאַבען און הויפּט־פּראָבלעמען פון דער מאָדערנער קונסט, פון דער נאַנצען קינסטלערישער וועלט — פון די אימפרעסיאָניסטען ביז צו די לעצטע פּוטוריסטען — זעהען מיר, אז ביאָליק, דער עלעמענטאַרער באַרבאַרישער ביאָליק, דער ביאָליק, וואָס ווייס אפילו נישט פון די קלאַסישע גריכישע מוסטערן, און וויל פון זיי נישט וויסען (לייען דר. יוסף קלוזנערס אַרטיקעל וועגען ביאָליקען), איז דער מאָדערנסטער פּאָעט נישט נאָר באַ אונז, נאָר אויך אין דער אַלגעמיינער אייראָפּעאישער ליטעראַטור.

IV

אין די פּאַריגע קאַפיטלען האָבען מיר געפּרובט אַרויסצושטעלען דעם קערן פון ביאָליקס פּאָעטישער פּערזענליכקייט, מיר האָבען געזוכט אים אָפּצוגרעניצען פון אַנדערע פּאָעטישע נאַטורען, און דורכדעם אים בולטער אַרויסצושטעלען פאַר דעם לעזערס אויגען, מיר האָבען געמיהט זיך, אז מיטן נאָמען ביאָליק זאָל דער לעזער פאַרבינדען די פּאַרשטעלונגען, וואָס האַרד מאַנירען מיט דעם כאַראַקטער פון זיין פּאָעזיע.

איצט אָבער וועלען מיר אין קורצען באַהאַנדלען ביאָליקען אַלס דיכטער סתם, וואָס פאַרמאָגט הויך זיינע אויבענדערמאַנטע געניאַלע מעלות נאָך אַ סך אַנדערע פּאָעטישע מעלות, וועלכע שטעלען אים אין איין רייה מיט אַלע באַנאַבטע אויסריכטיגע דיכטער פון זיין צייט און פאַר זיין צייט.

ביאָליק האָט אונז געגעבען אַ נאַנצע רייה פון אויסגעצייכענטע לירישע לידער. די פּאָעמע „המתמיד“ צייגט אונז ביאָליקען אַלס גוטען ליריקער און אַלס דעם, וואָס איז צוגלייך מיט פייערבערגען און אַנדערע פון זיין יונגע־צייט געשאַצען אויף דער גרעניץ פון ראַמאַנטיק און רעאַלער קריטיק. ביאָליקס „מתמיד“ איז נישט די שילדערינג פון אַ געוויסען כאַראַקטער אָדער טיפּ, נאָר די אומעטיגע, וויכע, ראַמאַנטישע און צוגלייך רעאַליקריטישע, פאַרביטערטע באַציהונג צום אידישען בית־המדרש, וועגען וועלכען פייערבערג האָט אַמאָל געזאָגט, אז „עס איז דאָס פינטלע פון דער וועלט“.

אין אַ נאַנצען ציקל שירים האָט ביאָליק אונז געשילדערט די אַרימקייט, עלענדקייט פון אַ אידישער אינגעלשער נשמה, און אויך דאָ האָט ער נישט געהאַט אזוי אין זינען די אַרימקייט פון

איינצעלנעם אין א קלאם, ווי די אַרימקייט בכלל, וואָס צעטרעט מיט איר ברודינער לאַפּצע די שענסטע בלומען און שפּראַצונגען אונטער נאָטס הימעל.

מיר געפינען אויך באַ ביאָליקען אַ סך פּאָעטישע ווערק, וואו ער כאַפּט אזוי קונציג דעם טאָן פון דעם פּאָלקס־מענשען מיט זיינע קליינע לידען אין דער סביבה פון אַ קליינשטעטע־לייגען לעבען זעה 'מיון גאַרטען' א. אַנר.

ביאָליק האָט געוווּזען דאָס מייסטער־שטיק אַריינצופאַסען דאָס גאַווע אירישע פּאָלקס־ליד אין דער אַלמער העברעאיש־אַראַמעאישער שפּראַך פון אונזערע אורעלטערן, און דערביי נישט צו פאַרלירען קיין איין טאָן פון דעם דאָזיגען פּאָלקס־ליד, וואָס ווערט געוונגען פון דעם אירישען שושטער און שניידער, פון דעם פּראָסט־אירישען פּלה־מיידעל.

עס געפינען זיך אויך הומאָריסטישע לידער באַ ביאָליקען, וואָס פאַרוואַנדערן אונז מיט דער בוינגקייט פון דער שפּראַך און מיט דעם געזונטען הילכונגען לאַכען, וואָס קויקעלט זיך אין זיי. הויך דעם, האָט ביאָליק אונז באַשיינקט מיט עטליכע גאַוועלען, פון וועלכע 'אריה בעל גוף' איז געוואָרען זעהר פּאָפּולער.

ווען מען נעמט נאָך ביאָליקען אַלס פּראָזע־שרייבער, וואָס איז אין אַ געוויסען זין דער גרויסער תּלמוד פון דעם ווידען 'ר' מעגדעלע, און אַ טייל פון זיינע פּובליציסטישע וואַכען — דעמאָלסט קאָן מען זיך אומגעפער פּאַרשטעלען, ווי רייך און פּילזייטיג איז ביאָליק אַלס פּאָעט, פּראָזאיקער און פּובליציסט.

V

ביאָליק האָט זיינע גרעסטע און באַרייטענדסטע ווערק געשריבען אין העברעאיש. דער לעזער וואָס באַקומט היינט די געזאַמעלטע פּאָעזיע פון ביאָליקס פּערדער אין איריש, זעהט שוין, ווי ווייניג ביאָליק האָט זיך גענוצט מיטן איריש פאַר זיינע פּאָעטישע געפילען און איבערלעבענישען. וויל מען ריכטיג באַגרייפֿען, וואָס פאַר אַ גרויסע פּאַלע ביאָליק האָט געשפּילט פאַר דער שאַפּונג פון דער נייד־העברעאישער שפּראַך — מוז מען לייגען ביאָליקען אין אַריינגאַל.

איטליכער, וואָס וויל קענען גענוי דעם גייסט פון אונזער לעצטער צייט, קאָן בכלל נישט אויסקומען אָהן העברעאיש. דער, וואָס וויל אָבער אַריינדריינגען ספעציעל אין דעם גייסט פון ביאָליקען, מוז שוין אַדאָי גרינדליך קענען די שפּראַך פון פּאָעט.

נישט דאָ איז דאָס אַרץ זיך אַריינצולאָזען אין אַ שמועס וועגען ביאָליקען אַלס דעם גאנטישען שעפּער פון דער מאָדערנער העברעאישער שפּראַך.

מיר ווילען נאָר אַנווייזען, אַז כאַטש ביאָליק האָט אזוי ווייניג געאַרבעט אויפֿן אַרימען, קיים באַאַקערטען פעלד פון פּראָסט־איריש, פונדעסטוועגען האָט ער אויך מיט דעם ווייניגען שטאַרק באַפּרוכפערט די אירישע שפּראַך.

מען דאַרף פון נעמען דאָס בייסעלע, וואָס מען האָט געזאַמעלט פון אירישען ביאָליק, אום דאָס קלאַר צו זעהן.

ביז ביאָליקען איז דאָס איריש פּעט נישט געווען מסוגל אויף אויסצודריקען שטאַרקע, מעכ־טיגע געפילען. פון דער שפּראַך האָט עס געשמעקט מיט דעם 'געבעכעל', וואָס ליגט פאַרבאַהאַל־טען הינטער איטליכען אירישען ביכעל.

אַזאַ געוואַלטיג־קרקעפּטיגע, מוראָדיג־נבורהדיגע שפּראַך האָבען מיר צוגערשט פּעט דעדהערט אין איריש, דערנאָך ווי עס איז אַרויס זיין 'שחיטה־שאַט', איבערגעאַרבעט פון פּאָעט אַליין אין אירישען. אויך 'דאָס לעצטע וואָרט' האָט אַריינגעבראַכט אין איריש אַ שטאַרקען געזונטען הויך פון בערג־לופט, האָט אונז געוווּזען, אַז אויך דאָס איריש איז פּעדיג צו קליינגע אַמאָל אזוי גרויס און מעכטיג, ווי די שפּראַך פון אַ נביא.

איטליכער פּאָעט, אַפילו דער ווייניג־באַגאַבטער, פּאַרמט און העלמט ווייטער שאַפען די שפּראַך, וואָס איז אים געקומען בירושה, דער גרויסער פּאָעט אָבער נישט דעם שאַפּונגס־פּאַצעס פון דער

שפראך אמאל אזא געוואלטיגען שטויס. אז אין א קורצער צייט פון עטליכע דורות ווערט זי נישט צו דערקענען, צוליב די נייע רייכקייטן, די נייע אוצרות, וואס זענען איר צוגעקומען.
די דייטשען געדיינקען נאך ביז היינט לויטהערן, געטהען, ניצשען, וואס האבען אימליכער באזונדער געגעבען דער שפראך נאך א נייערע געשטאלט.
פאר דער אנטוויקלונג פון העברעאיש וועט ביאליק נישט שפילען קיין קלענערע ראלע, ווי מ. סאטאנאווער, י. גארדאן, מענדעלע.
אבער אויך די אידישע שפראך האט ער געהאלפען אין איר שווערען אנטוויקלונגס-וועג.
דען בא דעם פאעט איז די שפראך, ווי דער ליים באם סקולפטאר: רירט ער זיך נאך צו איר צו, מוז זי שוין ווערען עפעס אנדערש, מוז זי שוין באקומען א פארם.
ביאליק האט אויך דער אידישער שפראך געגעבען זיין פארם, האט אויך אין איר אריינגעלעגט א שטיק פון זיין גבורה.

I

נאציאנאלע

גלוסט זיך מיר וויינען... *

גלוסט זיך מיר וויינען געשמאקער פון הארצען,
ציהט מ'ך, ווי כמארעס, צום ים, צו דעם שווארצען,
מיפער צו איך, מיינע עלענדע ברידער.
כיוויס איך: א טרער פון מיין אייגענער מאמען
עקבערט דעם תהום דאָרט אין אייערע ים'ען,
ביינקט אפשר שטילערהייט נאָך מיינע לידער.

*

כיוויס: איר האָט טרערען נאָך ניט אויסגעוויינטע,
צרות דערצעהלמע און נאָך מער געמיינטע,
וואָס ווי פארשטיקטע, פארבאָרגענע קוואַלען
לעכערן שטיינער און רייסען איין קברים,
שלענגלען זיך, בלאַנדזשען אין דרערד, ווי אַ וואָרם —
און ווערען אין דרערד דאָרט פארפאלען.

*

דורכשלאָגען זאלען זיך אייערע טרערען!
גרינגער זאל ווערען און פרייער זאל ווערען! —
אפשר, ווער ווייסט, וועט נאָך נאָט אַמאָל געבען:
איבערגעהן וועלען די פינסטערע צייטען,
איך אונז וועט אפשר געראַמען, ווי לייטען,
בעסערס און שענערס דערלעבען.

*

און פאַר אַ זכר פון היינטיגע כמארעס
וועט איך פארבלייבען אַ נייער „על נהרות“,
וואָס ער וועט הימעל און ערד איבערקערען.
גליקליך איז דער און געבענשט זאל דער ווערען,
וואָס וועט פאראייביגען אייערע טרערען
הייליגע, צווייטווענט-יעריגע טרערען.

אין שחיטה-שמאט

... פון שמאָל און אייזען, קאלט און האַרט און שמום,
שמיד אויס אַן האַרץ פאַר זיך, דו מענש, — און קום!
קום געה אין שחיטה-שמאָט, זאַלסטו זעהן מיט דיינע
אייגען.

זאַלסטו אַנטאַפּען מיט דיינע אייגענע הענט,
אויף צוימען, סלופּעס, טויערען און ווענט,
אויף שטיינער פון דער גאַס, אויף אַלע העלצער,
דאָס שוואַרץ-פאַרטרוקענט בלוט מיט די געהירען
פון דיינע ברידערס קעפּ און העלזער.
און אומבאַגאַנדזשען זאַלסטו דו צווישען חורבות
דורך ווענט צעבראַכענע מיט אויסגעקרימטע טירען,
פאַרביי צעשטירצטע אויווענס, האַלבע קוימענס,
אַנטבלויזטע שוואַרצע שטיינער, האַלב-פאַרברענטע
ציגעל.

וואו פייער, האַק און אייזען האַפּען נעכטען
אויף דער בלוט-חתונה אַ ווילדען טאַנץ געשפּילט;
און קריך דורך בוידעמער, דורך לעכעריגע דעכער,
און קוק זיך איין אין אַלע שוואַרצע לעכער—
דאָס זענען אַפּינע, שוואַרצע, שטומע וואונדערן,
וואָס וואַרטען מער אויף קיין רפואָה אין דער וועלט...

אין גאַסען וועסטו געהן, מיט פעדערען פאַרפלייצטע—
דו באַדסט זיך אין אַ טיך, אַ ווייסען טיך,
וואָס האַט זיך אויסגעלאָזט פון מענשענס בלוטיגען
שווייס;

דו טרעמסט אויף גאנצע בערג צעפליקטע האָב-און-

גומס—

דאָס זענען גאנצע לעבענס, גאנצע לעבענס,
צעבראַכענע אויף אייביג ווי אַ שאַרבען!
דו געהסט, דו לויפסט, דו פלאַנטעסט זיך אין חורבן,
מעש, זילבער, פוטער, שמות, זייד און אַמלעך,
צערויסענע, צעפליקטע אויף פיץ-פיצלעך,
מיט פיס צעמראַמענע שבתים, ימים-מוכים, נדנס,
מליתים, תפלין, פאַרמעט, שטיקער תורה,
יריעות הייליגע, קלאַר ווייסע וויקעלעך פון דיין נשמה,
זעה, זעה, זיי וויקלען זיך אַליין אַרום דיין פוס
און קישען דיר די טרעט פון מיסט אַרויס
און ווישען אָפּ פון דיינע שיך דעם שמויב...—
דו לויפסט? צו ליכט און לופט אַנטלויפסטו?
אַנטלויף, אַנטלויף—דער הימעל לאַכט אויס דיר!
די זון וועט דיר מיט שפּיזען אויסשמעקען די אויגען,
אַקאַציען, מיט פרישע גרינס-און-ווייס באַצויגען,
וועלן סמין דיר מיטן ריח פון בלוט און בלימען,
דיין קאָפּ מיט בלימעלעך און פעדערען באַשימען,
און שטיקלעך גלאַז פון מיטען גאַס מיט טויזענט גלאַנצען
וועלן דיר אַנטקעגען אויף דיין בייז-וואונדער טאַנצען...
דען גאַט האָט דיר מיט מילדער האַנט געשיינקט אַ
צווילינג:

אַ שחיטה מיט אַ פרייהלינג;

דער גאַרטען האָט געבליהט, די זון געלויכמען—

און דער שוחט האָט געשחטין...

דער חלף האָט געגלאַנצט, און פון דער וואונד

האַט בלוט מיט גאַלד געפליסט...

אַנטלויפסט? באַהאַלטסט זיך אין אַ הויף?—אומזיסט!

אַט איז אַ בערגעל מיסט!

דאָ האָט מען צוויי געקעפט: אַ אידען מיט זיין הונט...
 אין מיטען הויף האָט געכמען זיי איין האַק געקעפט
 און היינט האָט זיי אַהער איין שוויין פאַרשלעפט.
 געשנאָרט, געגריבעלט זיך אין זייער אויסגעמישמען בלוט.
 שאַ, מאָרגען וועט אַ פרישער רעגען קומען
 און אַפשוויינקען דאָס בלוט אין רינשטאַק, ס׳זאָל ניט
 שרייען

צום הימעל גוואָלד פון מיסט אַרויס, און אפשר
 איז שוין דאָס איינגעזונקען אין דעם תהום דעם שטומען
 און זייגט די דערנער אָן דאָרט באַ אַ פלויט אַ קרומען,
 און מאָרגען וועט די זון, ווי היינט, ווי געכמען,
 זיי אַלע טאָג, אַ ליכטיגע אַרויסגעהן
 פון מזרח זייט, געמינערט ניט אַ האָר נישט,
 און שאַ, און שטיל, און גלייך ווי גאַר נישט...

און ווילד, משוגע ווילד, פאַרקריכסטו אויף אַ בוידעם
 און בלייבסט דאָרט שטעהן אין פינסטערניש אַליין;
 דו פילסט? דאָ שוועבט נאָך איצט אַרום דער טויט-

שרעק

און פאַכעט מיט אַ קאַלטען שוואַרצען פליגעל
 און פרירט די וואַרצלען פון די האָר אין קאַפּ;
 און דאָ און דאָרט, פון אַלע שוואַרצע לעכער —
 זעה אויגען, אויגען, שטומע אויגען קוקען...
 דאָס קוקען די נשמות פון די קדושים,
 פאַרוואַגעלטע, פאַרשטויסענע נשמות,
 וואָס האָבען זיך אינאיינעם דאָ אין ווינקעל
 צוגיפגעפרעסט דערשראַקענע—און שווייגען...
 אַט דאָ האָט זיי די שאַרפע האַק געפונען
 און אַט אַהערצו קומען זיי אַ קוק טון,
 צום לעצטען מאָל אין זייערע שוואַרץ-אַפּלען

פארהתמינען פון זייער סוף דעם אפשיין.
 די גאנצע שרעק פון זייער מויט דעם ווילדען.
 די גאנצע תוכחה פון זייער וויסמען לעבען...
 און ציטערענד, ווי מויבען פאר דער שחיטה.
 דא מוליען זיי זיך צו דעם דאך אינאיינעם
 און קוקען לאנג אויף דיר מיט שמומע אויגען.
 וואס מאַנען נאָר און פּרעגען דיך אַהן לשון
 און מענין שמומעהייט אלץ יענע אלטע מענה.
 וואָס האָט נאָך קיינמאַל ניט דערגרייכט צום הימער
 און וועט צום הימערל קיינמאַל ניט דערגרייכען:
 „פאַר וואָס, פאַר וואָס? און נאָך אַמאַל פאַר וואָס?...“

און דו פאררייסט דעם קאָפּ—נימאָ קיין הימערל!
 אַ דאָך, אַ שמומער דאָך, מיט שוואַרצע שינדלען;
 אַט היינט אַ שפּין—נעה, פּרעג דעם גרינעם שפּין!
 ער האָט געזעהן אַלצדינג, ער איז אַן עדות,
 איין לעבעדיגער עדות אויף דעם בוידעם,
 לאָז ער זשע דיר דערצעהלען אַלע מעשות:
 אַ מעשה פון אַ בויד מיט פעדערען געפּילט,
 פון נעז-לעכער מיט נעגעל, קעפּ מיט האַמערס,
 פון מענשען נאָכן קוילען קאָפּ-אַרצאָפּ, ווי גענו,
 צום באַלקען פון דעם בוידעם אויפּגעהאַנגען,
 און פון אַ קינד אַ איינגעשלאַפּענס מיט זיין מאַמעס
 צעשפּאַלמענע און מויטע ברוסט אין מוילכען,
 און נאָך אַ קינד אַ לעבעדיגס צעריסען,
 אינאיינעם מיט זיין לעצמען שריי אויף צווייען—
 אַ האַלבער „מאַ...!“ און „מאַמע“ ניט געענדיגט...
 און נאָך, און נאָך פּיל מוראָדיגע מעשות,
 וואָס לעכערען דיין קאָפּ, וואָס עקבערן דיר דעם מוח
 און מויטען דיר אויף אייביג דיין נשמה.

און דו דערשטיקסט אין קעל דיין ווילדען בריל
 און שפרינגסט אראפ און לויפסט ארויס אין גאס—
 און נאך אמאל פאר דיר א וועלט ווי געכמען,
 און אומפארשעמט גיסט אויס די זון, ווי תמיד,
 פאר יעדער שוועל, פאר יעדער טיר, איר שפילליכט
 און ווארפט ארויס איר גאלד פאר די חזרים...

נאך ווייטער געה, אנטלויף פון ליכט, באהאלט זיך,
 אין דר'ערד אריין פארקריך, אין שווארצען קעלער,
 און פרעס דארט אויף דיין שמאלען הארץ פאר וועהמיג:
 דו זעהסט? דא האבען אומרייגע ערלים
 די רייגע מעכטער פון דיין פאלק געשענדעט.
 אויף איינער צען, אויף איינער צען, די מוטער—
 דער מאַכטער אין די אויגען, און די מאַכטער—
 דער מוטער אין די אויגען, פארן קוילען,
 בעתן קוילען, נאָכן קוילען... נעם זשע,
 בן-אדם, נעם מאַפ אַן מיט דיין הענט די פלעקען
 פון בלוט מיט עפעס אנדערש אויף דער קישען,
 וואו מיט זיין האַק, וואָס טריפט נאָך וואַרעם בלוט,
 האַט זיך אַ ווילדער חזיר-מענש געוואַלגערט...
 און זעה, בן-אדם, זעה: אין יענעם ווינקעל,
 דארט אונטער יענער פאַס, באַ יענעם קאַסמען,
 פאַרשמעקט אַהן אַמעס זענען זיך געליגען
 חתנים, ברידער, מענער, זין און מאַמעס
 און צוגעקוקט פון זייער לאַך, ווי ס'צאָפלען
 און וואַרנען זיך מיט אייגען בלוט און עקעל
 די הייליגע, די רייגע, פרומע לייבער,
 געדראַשענע פון טמאין גוי און אייזען—
 דאָס צוגעקוקט, אין דר'ערד געליגען און געשוויגען,
 און ניט די אויגען זיך אַרויסגעריסען.

דעם קאפ זיך ניט צעקלאפט און ניט אראפ פון זינען...
 און אפשר האָט נאָך יעדערער פון זיי באַזונדער
 פאַר זיך געפליסטערט שמיל מיט זיינע לעפצען:
 „טו, גאַטעניו, אַ נס, פאַרבלענד זיי, גאַט, די אויגען,
 זיי זאָלען מיך, דיין קנעכט, ניט זעהן...“ און נאָכדעם,
 זען איינע האָט זיך יאָ ערוואַכט צום לעבען,
 פון בלוט און שמוץ אַרויס צום וויסטען לעבען,
 פאַראומרייניגט פאַר זיך, פאַר גאַט, פאַר ביידע
 וועלטען—

איז ער, דער מאַן, פון לאַך אַרויסגעקראַכען,
 צו גאַט אין שול געלאַפען בענטשען „גומל“
 און פּרעגען דאָרט באַם רב אַ פרומע שאלה:
 „צי מעג ער מיט זיין אשה ווייטער לעבען?...“

אַרויס קרייך, מענש, קום ווייטער, כּוועל דיר ווייזען
 באַהעלטענישען — שטאַלען פון חורים,
 און זעה מיט דייןע אויגען אַלע מיסטען,
 וואו דייןע ברידער, חשמונאים יורשים,
 די אייניקלעך פון אייביגע קדושים,
 אין יעדער לאַך צו דריי מנינים האַבען
 אין יענעם שחיטה-טאַג זיך אויסבאַהאַלטען
 און גרויס געמאַכט צווישען מיסט מיין גאַמען...
 אַנטלאַפען, ווי די מייז, באַהאַלטען זיך, ווי וואַנצען,
 און, ווי די הינט, געשמאַרבען... און צו מאַרגענס
 איז פון זיין שטוב אַ זון אַרויס און האָט געפונען
 אין מיסט זיין טאַטענס פּגרה... וואָס-זשע וויינסטו
 מענש?

צו וואָס פאַרדעקסטו מיט די הענט דיין פנים?—
 קרייך שטאַרקער מיט די ציין אין פּלאַץ פאַר
 וועהמיג!

איצט געה אראפ אין טאל, דארט גרינט א גארמען.
אין גארמען שמעהט א שטאל, די מויטע שטאל;
וואו איינגעשלאפענע אויף זייערע קרבנות,
מויט-שכורע פון בלוט, וואמפירען ווילדע—
זעה, ליגען דא אין שטאל צעווארפען רעדער
צעבראכענע, מיט בלוט און מארך פארשפריצטע,
מיט שפיצען אפענע און אויסגעשמרעקטע,
ווי פינגער מערדערשע צו עמיצענס א האלו
ווארט אויס, פארנאכט, ווען פייערדיג און בלוטיג
וועט אונטערגעהן אין מעריב-זייט די זון—
זאלסט דו זיך שמיל צריינגנבן אין שטאל—
און ווער פארפאלען דארט אין תהום פון שרעק...
א שרעק, א שרעק! זי שוועבט דא אין דער לופמען,
זי רוהט אויף אלע ווענט, זי איז איינגעפרעסט אין
שמילקייט...
שא, הער זיך איין: סע רירען זיך די רעדער...
דאס צאפלען דארט פון אונטען שטיקער איברים,
זיי ווארפען זיך אין אייגען בלוט און גוססען...
א שמילער קרעכץ, א כאַרבלען פון א האלו
א ניט דערקוילעמען, א לעצטער זיפץ,
א צוגעשטיקטער רוף, א קרייץ פון ציין...—
דאס אלעס וואלגערט זיך דא ערגעץ אונטער רעדער,
און שלאגט זיך אן די שפיצען, אן די העלצער,
און שפארט זיך דורך פון לעכער און פון שפאלמען
און בלייבט פארגליווערט היינגען אין דער לופמען,
א שווארצע חופה אויף דיין קראנקען קאפ.
א וועה, א שטומער וועה, א צער, א גרויסער צער...
יסורים שטומע פלאטערען... שא, שמילער,
ס'איז נאך דא עמיצער מיט דיר, ער בלאַנדזשעט
מיט צוגעטאכטע אויגען אין דער פינסטער.

פארטיפט אין אָפּגרינדען פון גרויסען אומעם.
שטרעקט אום פאר זיך צוויי דארע הענט צום
שוואַרצען

מיט שמוע אַנגסטען אַנגעפילטען חלל
און מאַפּט דאָס פינסטערניש מיט בלינדע פינגער.
ניט זוכענדיג קיין אויסוועג פאַר זיין טרויער—
ס'איז ער ס'איז ער אַליין, דער גרויסער שמערץ-גייסט.
וואָס האָט זיך זעלבסט פאַרשלאָסען דאָ אין תּפּיסה
און אָהן רחמנות זיך אַליין פאַרמשפּט
אויף אייביגע, אויף גרויסע שמוע ליידען;
און ערגעץ דאָ אין שמאַל אַרום אייך ביידע,
איז נע-נה, און שוועבט אַרום און רוחט ניט,
און קאָן פאַר זיך קיין ווינקעל ניט געפינען,
אַ מידע, אַ טויט-מידע, שוואַרצע שכינה.
האַרץ-רייסענד! וויינען וויל זי — און זי קאָן ניט,
כאַטש איין געשריי טון — און זי שוויינט...
שמיל וואַרגט זי זיך מיט אירע טרערען,
פאַרשפּרייט די פּליגעל איבער די קדושים,
פאַרלייגט דעם קאָפּ אַרונטער און פאַרגעהט זיך
און וויינט, און וויינט אין זיך אָהן לשון...

שאַ געה פאַמעליך צו פאַרשלים די מיר
און אויג-אויף-אויג בלייב איבער דאָ מיט איר.
און לאָז זיך אַנזאַפען אויף אייביג דיין נשמה
מיט אירע שמילע, ברענענדיגע ליידען;
און ווען אין דיר וועט אַלעס אָפּשמאַרבען און שוויינען—
נעם ריר זיי אָן — זיי וועלען אויפלעבען און ריידען.
און געה אַוועק, צעמראָג זיי אין דיין שוים
אין אַלע עקען פון דער גאַנצער וועלט
און זוך, נאָר ניט געפּין, פאַר זיי קיין נאָמען...

איצט געה ארויס פון שמאָט, ווען קיינער זעהט ניט,
און שלייך זיך שטיל, פאָמעליך צום בית-עלמין,
און שטעל זיך אויף די פרישע קדושים קברים,
און שמעה, און קוק, און לאָז אַראָפּ די ברעמען —
און ווער פאַרשטיינערט!
דיין האַרץ זאָל אויסגעהן, חלשין אַ טרער —
נאָר טרוקען, ווי אַ שטיין אין מדבר, בלייבט דיין אויג;
און שרייען וועסטו וועלען, רייסען קברים,
און ברילען ווי אַן אַקס צום שחיטה-באַנג געבונדען —
נאָר שטום, ווי די מצבות, בלייבסטו שטעהן,
נעם קוק זיי אָן, דאָ זענען זיי די קדושים,
דאָ ליגען זיי געשחטנע, ווי קעלבער,
און האָסט פאַר זיי קיין טרער, ווי איד — קיין לוי...
איד בין אַהער געקומען, טויטע ביינער,
באַ צייד מחילה בעטען: זייט מיר מוחל!
זייט מוחל צייער נאָט, איר אייביגע פאַרשעמטע,
פאַר אייער ביטערן פינסטערן לעבען זייט מיר מוחל,
פאַר צייער צען מאָל ביטערן פינסטערן טויט.
אַז איר וועט קומען מאַרגען אונטער מיינע מירען
און אַנקלאַפען באַ מיר און מאַגען לוי —
וועל איד אייד עפענען, קומט זעהט — איד האָב נישט!
אַ גאָטס רחמנות איז אויף אייד — נאָר כ'האַב נישט!
אַ יודד בין איד, גלייך מיט צייד פאַרצרימט...
און וועה, און וואונד און וועה איז אַלע וועלטען!
אין לאָזען אַלע הימלען ברומען פאַר רחמנות! —
אַזעלכע קרבנות — און אומזיסטע!
אומזיסט אַזוי געלעבט, אַזוי געשמאַרבען,
ניט וויסענדיג צו וואָס, פאַר וואָס, פאַר וועס?
אין וואַלקען איינגעהילט איר קאַפּ וועט אייביג
ביין אַלטע שכינה וויינען שטיל פאַר בושה.

און נאכט אויף נאכט וועל איך אראפ פון הימעל
 באוויינען זיך אויף אייער קבר...
 די שאנד איז זעהר גרויס, און זעהר גרויס דער וועהטיג—
 און וואָס איז גרעסער? — זאָג שוין דו, בן-אדם!
 ניין, שווייג בעסער, און זיי אַ שטומער עדות,
 אז דו האָסט מיך אין אַרימקייט געפונען
 און צוגעזעהן מיין עלענד און מיין טרויער.
 און געהענדיג צוריק — נעם מיט, בן-אדם.
 אַ טייל פון צער מיינעם, פון שטילען וועהטיג,
 און מיט אים אים מיט צאָרן-גיפט און וואָרף אים
 אין שוים פון די נאָך-לעבעדיגע מתים...

ווילסט געהן צוריק — פאַרקוקסטו זיך אויף גרעזלעך.
 אַ פרישע יונגע בשורה פון אַ פרייהלינג
 פילט אָן דיין האַרץ, באַהויכט דיר דיינע אויגען
 מיט שטילען באַנג נאָך ווייטען, נייען לעבען—
 ס'איז קברים-גראָז, סע שמעקט מיט טויט, בן-אדם! ...
 רייס אויס אַ הויפען גראָז, פאַרוואָרף דאָס הינטער זיך
 און זאָג דערביי, צומאַכענדיג די אויגען:
 מיין פאַלק איז אָפגעריסען גראָז — צי קאָן דען
 אָן אָפגעריסענעם נאָך לעבען? ...
 און קוק זיך מער ניט אום — אַנטלויף פון דאַנען,
 צו די נאָך-לעבעדיגע לויף, ס'איז היינט אַ תענית,
 און פאַל אַרײן צו זיי אין שול, און ווער פאַרפאַלען
 אין זייער ברענענדיגען ים פון טרערען...
 דו הערסט? יללות, ווילדע, שרעקליכע יללות,
 דורך מיילער אָפענע, דורך ציין פאַרקלעמטע,
 צערייסען זיך אויף טויענט לעבעדיגע שטיקער,
 פאַרמישען זיך און גיסען זיך צונײַף
 אין איין פאַרצווייפלטען און מוראדיגען יאָמער.

וואס ווארפט זיך, ווי א קראנקער, אין דער לופטען
 אויף קעפ, פארריסענע צום פייכמען פאלקען.
 אויף פנימער, פאר וועהטיג אויסגעקרימטע... —
 א גרויל א גרויל! א פראסט נעמט דורך דיין לייב!
 אזוי קלאגט נאר א פאלק, וואס איז פארלוירען,
 וואס צו און רויך איז זיין נשמה, און א מדבר,
 א וויסטער מדבר, איז זיין הארץ געווארען;
 קיין איינציג גרעזעל האט קיין קערענדעל נקמה!
 דו הערסט? זיי קלאפען זיך אין ברוסט, אשמנו!
 זיי בעמען, איך זאל זיי די זינד פארגיבען...
 צי זינדיגט דען א שאמען אויף די ווענט —
 א שארבען א צעבראכענער, א טויטער ווארעם? —
 וואס בעמען זיי? וואס שמרעקען זיי די הענט?
 א פויסט וואו איז? וואו איז א גרויסער דונער,
 וואס זאל זיך אפרעכנען פאר אלע דורות,
 און איינלייגען די וועלט, צערייסען הימלען,
 מיין שטול, מיין פסא-כבוד, איבערקערען!...

און הער, בן-אדם!

צעשרייט דער חזן זיך באם עמוד:
 מו, נאָט, פאר די געישחמיגע קרבנות!
 פאר די צדיקים מו, פאר פרומע זקנים!
 פאר זייגענדיגע קינדער מו, פאר פיצלעך קינדער!
 און נאכשריייען מיט קולי-קולות וועט דער עולם,
 אזוי אז אלע ווענט און זיילען פון דעם הויז
 מיט דיר אינאיינעם וועלען ציטערן פאר פחד —
 וועל איך אויף דיר אן אכזר זיין, א גרויסער אכזר —
 מיט זיי וועסט דו בא מיר ניט וויינען!

און הויבט זיך אויף אין דיר א בריל און רייסט זיך—
 דערשטיק איך אים צווישען דיינע ציין!
 דו זאלסט דאס אומגליק ניט ווי זיי פארשוועכען,
 פארבלייבען זאל דאס אומבאקלאגט לדורות...
 און דיין ניט-אויסגעוויינטע מרער באגראב אין זיך,
 אין הארצען טיף פארמויער זי בוי אויס דארט
 פון האס, פון גרימצארען און גאל פאר איר א פעסטונג,
 און לאז זי וואקסען דארט א שלאנג אין נעסט,
 און זייגען זאלט איר איינער פון דעם צווייטען,
 און תמיד בלייבען הונגעריג און דארשטיג;
 און ווען א בייזער יום-הדין וועט קומען —
 צעברעך דיין הארץ, באפריי די ביזע שלאנג!
 און לאז זי אפ ווי א פאר'סטע פויל,
 טויט-הונגעריג מיט ברענענדיגען גיפם,
 אין מיטען הארצען פון דיין אייגען פאלק...

און מארגען געה ארויס אין גאס, בן-אדם,
 און זעה: א מארק, א מארק פון לעבעדיגען בראך-
 ווארג!

דערשלאגענע, האלב-טויטע מענשען-ווערעם,
 צעבראכענע און אויסגעקריממע ריקענס,
 פארוויקעלטע אין שמאטעס הויט און ביינער,
 מיט קינדער וויסטע קאליקעס, מיט ווייבער
 צום טויט פארמאטערטע און איינגעדארטע,
 א היישירעק, סוף-זומערדיגע פליגען,
 באפאלען טיר און טויער, אלע פענסטער,
 באלאגערען די שוועלען פון די הייזער
 און שטרעקען אויס, געלערענטע צו בעטלען, קרומע
 הענט

מיט אויפגעדעקטע אייטעריגע וואונדען,

און יעדערער שרייט אויס זיין פעקעל סחורה,
 פאררייסענדיג די לויזע אויגען צו די פענסטער,
 ווי קנעכט, ווי הינט געשלאָגענע צום בעל-הבית!
 אַ גראַשען פאַר אַ וואונד, אַ גראַשען פאַר אַ וואונד!
 אַ גראַשען פאַר אַ מאַכטער אַ געשענדטע!
 אַ גראַשען פאַר אַן אַלמען מאַמענס מוים
 און פאַר אַ יונגען חופּה-זון אַ קדוש!

צום בית-הקברות מיט די מאַרבעס, שלעפּער!
 אַהינצו געהט, גראַפּט אויס די ווייסע ביינער
 פון אייערע קדושים פּרישע קברים,
 שטאַפּט אָן די מאַרבעס, יעדערער זיין מאַרבע,
 און לאַזט זיך אין דער וועלט אַריין, און שלעפּט זיך
 פון שטאַט צו שטאַט, וואו ערגעץ אַ יריד,
 און אונטער אַלע פּרעמדע הויכע פענסטער
 זינגט הייזיריגע בעמלערשע נגונים,
 און רחמים בעט, און שנאָרערט אויס, און שווינדעלעט,
 ווי ביז אַהער, מיט אייער פּלייש און בליין.

און איצט גענוג, אַנטלויף, דו מענש, אַנטלויף אויף
 אייביג!

אין וויכטען מדבר לויף — און ווער משתגע!
 צערייס אויף טויזענט שטיקער דיין נשמה
 און וואַרף אַרויס דיין האַרץ פאַר ווילדע הינט;
 און לאַז דיין טרער אַראַפּפּאלען אויף הייסע שטיינער
 און דיין געשריי זאָל איינשלינגען דער שטורעם...

דאָס לעצמע וואָרט

(קביאיש)

איך בין צו אייך פון גאָט געשיקט:
 ער האָט געזעהן, איר ווערט דערשטיקט;
 ער האָט געזעהן, איר פוילט און פאלט.
 איר ווערט פון טאָג צו טאָג מער אַלט;
 און אָפגעלאָזט האָט זיך די האַנט
 און אויסגעלאָזט האָט זיך די מאַכט—
 און גאָט האָט זיך אין אייך דערמאַנט,
 און ער האָט מיך צו אייך געפראַכט.

און גאָט האָט מיר געזאָגט אזוי:
 „צו שווער דער יאָך — איך קאָן ניט מער!..
 געה רייס פון זייער האַרץ אָן, אהי!
 שים אויס פון זייער אויג אַ טרער!
 און שווער זאָל זיין די טרער און ביטער
 און הויך זאָל זיין דער לעצמער קרעכין.
 אזוי — די ערד זאָל זיין אַ צימער
 און אָפמרייסלען פון זיך דאָס שלעכטס“.

איך האָב געפאַלגט און בין געגאַנגען,
 מיין וועג איז פול געווען מיט שמיינער;
 נאָר איין געפיל און איין פאַרלאַנגען
 האָט מיך געגליהט אין מייער ביינער;

איך האָב געפילט, איר זענט באַ שלאָנגען...
 און מיט אייך, באַ אייך — קיינעה, קיינער...
 מיך האָט געטריבען אייער וועהטיג.
 איך האָב געמיינט מיין הילף איז נייטיג.
 איך בין געשטראַפּט פון גאָט מיט האַרץ:
 איך האָב אַ האַרץ, וואָס קרייניקט פאַר יענעם.
 וואָס קאַרטשעט זיך פון פּרעמדען שמאַרץ
 און ווערט פאַרברענט פון יעדענס גיהנם...
 איך האָב געהערט, עס איז אייך שווער,
 האָב איך געמיינט, איר פילט און ווייסט
 און וואַרנט זיך שטיל מיט אייער טרער
 און זוכט אַ הילף און בעט אַ טרייסט —
 און טייער זענען די מינוטען...
 איך געה, איך קום — כּוועל היילען וואונדען,
 מיט אייך אינאיינעם וועל איך בלומען,
 און וואו מען דאַרף, וועל איך פאַרבינדען,
 און וואו מען מוז, וועל איך אָפּלעקען
 דאָס בלוט, וואָס טריפט פון אייער וואונד.
 כּוועל טרייסטען, בעטען, וויינען, וועקען —
 און וועל ניט לאָזען געהן צו גרונד!
 איך געה, איך קום — איך טראַג אַ טרייסט,
 איך טראַג אַ בשורה פון נחמה;
 איך בין געבענשט פון גאָט מיט גייסט —
 אייך וועל איך שיינקען מיין נשמה...
 איך בין פון גאָט מיט מוט פאַשמידט,
 וואָס רייסט אויס בערג און ווערט ניט מיר,
 וואָס לאָזט מיין רוקען זיך ניט פּויען
 און קוקט דעם ביז גלייך אין די אויגען;
 און גאָט האָט מיר געשיינקט אַ צונג,
 אַ שאַרפען, ווי אַ שאַרפען קלונג —

אויב איר זענט שטיין — איז זי אן צייזען.
 אויב איר זענט צייזען — איז זי שטאַל...
 איך קום, איך וועל זיך נאָר באַווייזען —
 און איר וועט אויפשטעהן מיט אַמאַל!...
 איצט שמעה איך אונטער אייער מיר —
 און אַפּגענומען איז מיין לשון;
 עס היינגט אַ שווערע נאַכט אויף מיר —
 מיין פונק, מיין ליכט איז אויסגעלאָשען.
 מיך האָט באַגעגענט שפּאַט און שאַנד,
 איר האָט פאַר מיר די מיר פאַרמאַכט —
 און אַפּגעשמויסען איז נאַמס האַנט
 און נאַמעס וואָרט איז אויסגעלאַכט...

איך האָב שוין מער קיין שפּראַך פאַר אייך —
 פאַר אייך איז פרעמד און מוילט נאַמס שפּראַך.
 איך האָב געזאָגט איין וואָרט — האָט דאָס
 דער ווינט פאַרטראָגען מיט איין בלאָז;
 נאָך איינס האָב איך געזאָגט — איז דאָס
 געפאַלען, ווי אַ פונק, אויף גראַז —
 נאָר מרוקען איז געווען דאָס גראַז
 און אויסגעברענט האָט דאָס מיט רעש
 און ס'איז דערפון געוואָרען אַש.
 האָב איך אַרויסגעלאָזט אַ קול —
 האָט דאָס געמראָפען ווי אַ קויל
 און ווי אַ דונער דורכגעלאָפען
 אין מיטען שיינעם, העלען טאָג
 און גלייך אין האַרצען צייך געמראָפען —
 און אויסגעבראַכען האָט די קלאַנג!
 און אויסגעשאַסען האָט די מרער! —
 נאָר, וועה מיר! פאַלש איז אייער גוויין!

ניט קיינער, קיינער גלויבט אים מער,
ניט גאט, ניט איד, ניט איר אליין...

בין איד צו אייד אין שמוץ געקראַכען
און אלע קליידער איינגעריכט,
כ'האָב מיט די הענט פאר איד געבראַכען
און הילף באַ אייד פאר אייד געזוכט...
נאָר קיינער קומט צו הילף ניט, קיינער,
און איד בין איינער, איינער, איינער...
מיין תפלה האָט געהערט די וואַנט,
איר האָט פאר מיר די מיר פאַרמאַכט;
און אַפגעשמויסען איז גאָטס האַנט
און גאַטעס וואָרט איז אויסגעלאַכט!..

נאָר ווייסט, איר אומגליקליכע, ווייסט —
איד האָב ניט מער פאר איד קיין טרויסט...
איד האָב אַ וואָרט, אַ שרעמליך וואָרט,
וואָס וועט איד הויבען פון דעם אָרט;
וואָס וועט דאָס ליכט איד מאַכען שוואַרץ
און וועט פאַרסמ'ען איד דאָס האַרץ,
אין מויל פאַרגיפטען איד דעם ביסען
און ביטער מאַכען איד דאָס ברויט,
דאָס לעבען וועט דאָס איד פאַרמיאוסען
און וועט ניט געבען איד דעם טויט...
ניטאָ פאר איד קיין וואָרט נחמה!
איד האָב פאַרברענט שוין מיין נשמה
און האָב מיין בונד מיט איד צעריסען...
צעבראַכען ליגט אין דרערד מיין מוט—
איד וועל אויף איד מיין גאַל אויסגיגען
און וועל באַשפייען איד מיט בלוט...

און נאָט האָט מיר געזאָגט אזוי :
 דאָס לעצטע מאָל שרײַ אויס אָן אױ! !
 און גיב אַ קרעכץ צום לעצטען מאָל,
 אז צימערען זאָל באַרג און מאָל ;
 און נעם זיך אָן מיט גאַל און זאָג :
 הערט, טױבע, הערט !
 עס געהט אַ מאָג,
 איך לאָז אַרויס אַ זון פון רעכט
 און וועל די וועלט מיט ליכט באַניסען—
 נאָר איר אַליין וועט בלייבען קנעכט
 און וועט קיין טראַפּען ליכט געניסען...
 און בלינדערהייט, מיט זין און טעכטער,
 וועט איר אַרומלויפּען פאַרסמט
 אַהין, אַהער, פאַר טױזענט מייל,
 און בעטען, חלשין אַ שטראַל...
 נאָר אייך באַגענגט אַ געלעכטער,
 וואוּהין איר קומט, האָט איר פאַרזאַמט...

איך שלים אויף אוצרות לעבען, מאַכט,
 און ימים פרייד וועל איך צעגיבען—
 נאָר איר אַליין וועט זיין פאַרשמאַכט
 און אייער קוואַל וועל איך באַטריבען ;
 און טרוקענע, מיט זין און טעכטער,
 וועט איר אין פרעמדע טירען קלאַפּען,
 מיטן פנים צו דער ערד צופאַלען
 און איבער פרעמדע קוואַלען קניען
 און דאָרשטיג אייער האַלז אויסציהען
 און בעטען, חלשין— אַ טראַפּען...
 נאָר אייך באַגענגט אַ געלעכטער,
 פאַר אייך פאַרשלאַסען אלע קוואַלען.

איך שיק אַראָפּ אַ מילדען גייסט,
 וואָס פרישט ווי טוי פון גאַט און ווייזט
 אַ נייעם וועג צו נייע הימלען—
 נאָר איר וועט טרוקען זיין, ווי שטרוי,
 און ניט אויף אייך וועט פאלען טוי,
 איר? — איר וועט אייביג פוילען, שימלען.
 און אויב ס'איז נאָך פון פריהער געפליבען
 אַ פונק פון גייסט, געפיל און גלויבען,
 אַן ערנסטער זיפין, אַ הייסע טרער — —
 וועל איך דאָס איינציגווייז אַפּרויבען.
 און אייער האַרץ וועט בלייבען לער
 אַהן טעם, אַהן ריח, אַהן לייב און לעבען...

און וויסט וועט ווערען אייער צעלם,
 און אומשלעפען וועט איר זיך מידען,
 ווילד-פרעמדע אויף אַ פרעמדער וועלט
 און בעטלער אויף אַ רייכער סעודה,
 און שמעהענדיג באַ פרעמדע שוועלען,
 וועט איר די וואונדען זיך אויפדעקען
 און וועט פאַר פרעמדע זיי אויסשמעלען,
 אַ ציטערדיגע האַנט אויסשמרעקען
 און בעמען הילף אויף בעטלער-לשון—
 נאָר אויסבעטלען וועט איר פאַר געלט,
 און לעפען וועט איר פאַר אַ גראַשען...

און שווער וועט אייך דאָס לעפען ווערען—
 אַ לאַנגע נאַכט און ניט איין שמערען...
 און אייער קרעכץ פאַרטראַגט דער ווינט
 און אייער קול וויל גאַט ציט הערען...

און שרעקליך גרויס וועט זיין די נויט,
 ווי גרויס און שרעקליך איז די זינד;
 און איר וועט חלשין דעם מויט
 און ביינקען וועט איר נאָכן לעבען...
 נאָר נאָט וועט אייך ניט ביידע געבען...
 און שרעקליך וועה וועט זיין דער שמאָרץ...
 אפילו אייער אייגען האַרץ
 וועט אייער אייגען מויל ניט גלויבען...
 איר וועט זיך פרובען הויבען, הויבען—
 אן אַמעם טון — און וועט ניט קאָנען.
 דאָס איז אַ קבר, נאָר באַגראַבען
 זענט איר דאָרט לעבעדיגערהייט...
 דאָס איז אַ פּייערדיגער גיהנם,
 וואָס וועט קיין ענדע קיין מאָל האַבען—
 נאָר ס'איז אַ גיהנם אַהן אַ מויט...

און נאָט זאָגט מיר:

איצט געה אַראָפּ

צום טעפּערס הויז און קויף אַ טאַפּ,
 און טו אַ וואָרף, און זאָג דערביי
 שטאַרק הויך, אז יעדערער זאָל הערען:
 אַזוי וועט איר צעבראַכען ווערען!
 און רייד ניט מער, ניט וויין, ניט שריי,
 בויג אַן דעם קאַפּ און ווער פאַרשמומט —
 עס געהט דער מאָג, ער קומט, ער קומט...

כ' בין ניט אויף אייער רוף געזאנגען,
 איך קום צו אייך מיט זיבען וועגען;
 איך פאל אויף אייך, ווי מוי אויף זאנגען,
 און ווי אויף טרוקען גראָז דער רעגען.

אומזיסט האָט איר גערוישט, געליאַרעמט
 און מיך באַגעגענט מיט געזאָנג:
 איך האָב פאַר אייך אַ מויב געוואַרעמט,
 און אויסגעפיקט האָט זיך — אַ שלאַנג.

און זעהט: מיך רירט ניט אייער שאַלען,
 און אייער הילכיגער גרום
 ליגט מויט צו מיינע פיס געפאלען
 און איך צעטרעט אים מיט דעם פוס.

פון אייער אויסגעלאָשען אויג
 בין איך דער לעצטער שוואַרצער בליץ,
 פון אייערע פאַרקלעממע ציין —
 דער לעצטער צאָרנדיגסטער קריץ

און רעד איך — מוזען הימלען שטומען,
 די ערד באַוועגט זיך ניט פון אָרט;
 די שטיינער קויקלען זיך און קומען
 און שלינגען דאָרשטיג גאַטס אַ וואַרט.

א פרעהריכס

ניט גענאשט פון עולם-הזה.
 עולם-הבא אויך נאך גאנגן —
 וואס-זשע פעלט צייד? — האנט אויף אקסעל —
 און לאז פלאקערען א מאנגל!

זאלען שווינדלען פאר די אויגען
 פים און פיאטעס הויך און שמארק,
 פונקען זאל פון שטיינער שפריצען,
 אַנציינדען זאל זיך דער מארק!

וואו א טראפען גאל פארבארגען,
 וואו א וועה און וואו א וואונד —
 אויסגעטאנצט מוז דאס היינט ווערען
 ביז צום סוף און ביז צום גרונד!

*

נישט דערעסען, נישט דערשלאפען,
 נישט דערארט און נישט דערלעבט —
 וואס-זשע זארגט איר? — ווי די אַדלערס
 הויבט זיך פלוצים אויף און שוועבט!

איבער גאנצע בערג פון צרות,
 איבער ימים נויט און פיין,
 טראגט זיך מיט פארמאכטע אויגען —
 און זאל זיין דארט, וואס ס'זאל זיין!

איין מאָל לעבט מען, איין מאָל שטארבט מען,
 איין מאָל קומט מען אָפּ דעם טאָג —
 טאָנצט-זשע, ברידער! גאָט לפּחד
 פלעכט א לעבעדיגען קראַנג!

*

נישט קיין מאמען, נישט קיין מאמען,
 נישט קיין גואל, נישט קיין פריינט —
 וואס-זשע ווארט איר? — פל ישראל,
 אלע זענען ברידער היינט!

אלע, אלע איינגעשלאסען
 אין איין גרויסען פעסטען רונג,
 איינגעפלאכטען בערד און לאקען,
 שיד און זאקען, אלט און יונג.

און און אויפהער זאל זיך ציהען,
 זאל זיך שלענגלען אייער ראד
 פון דעם הקדש ביון בית-עולם,
 פון דעם שול-הויף ביו דער באַד.

*

נישט קיין פרויט און נישט קיין חלה,
 נישט קיין פלייש און נישט קיין פיש —
 וואס-זשע זיצט איר? — פרעהליך, ברידער!
 כאפט א מאנץ ארום דעם מיש!

פרייטער, ברייטער און צעשפרייטער
 זאל זיך דרעהען אייער ראד: —
 ברייט, ווי טייכען, פליסט גאָמס נחת,
 העכער הייזער — גאָמס גענאָד!

יא, עס רינט פון באַרד און פאות,
 יא, מע וואַרנט זיך אזש פאר גליק! —
 מאַנצט-זשע, ברידער, האַפּיי, שמאַרקער! —
 און דאָס אייגענע צוריק!

*

נישט איין מראַפען צום ערקוויקען,
 אויסגעטריקענמ, ווי אַ קוואַל —
 וואָס-זשע שמאַכט איר? — נעמט דעם בעכער,
 גיסט אים אָן מיט גרינער גאַל.

אויסגעזופט — און נישט פאַרקרימט זיך,
 נישט קיין צימער אין די הענט!
 זאַל אַ קריינק דער שונא וויסען,
 וואָס אין האַרצען פּראַט און ברענט.

העכער, העכער הויבט דעם בעכער,
 חי-געלעבט! און חי-געקוועלט!
 אויף צעפיקעניש די שונאים,
 אויף צו-להכעיס גאַר דער וועלט!

*

נישט קיין אמת, נישט קיין יושר,
 נישט קיין רחמים, נישט קיין דין —
 נא איז וואָס? דאָס רעדעל דרעהט זיך
 אָהן אַ ציל און אָהן אַ זין.

כאַפּט-זשע, זייט אין ראַד אַ רעדעל,
 מישט זיך אויס און דרעהט זיך גאַר,
 אַפּ פון וועג זאַל יעדער גרענעץ,
 אַפּ פון האַלו זאַל יעדער יאָר!

הפּקר, הפּקר, אַלעס הפּקר,
 ווי ס'איז הפּקר אונזער בלוט!
 אַ כּפּרה הונדערט וועלמען
 פאַר איין שעה פון דרייסט און מוט!

*

ב' וואָלט געווען אַ בעלן וויסען.
 ווי וועט זיין מיין מוים?
 וועט מיר מיין נשמה אויסגעהן
 מיט אַ שוואַרצען קרעכין,
 אָדער איך וועל זי אויסשפייען
 מיט דער ביטערער גאַל?
 אפשר וועט זי זיך אויסגיסען
 אין אַ פּערל-טרער
 און וועט ציטערען, שעמירען,
 דורות לאַנג נאָך מיר,
 ערגעץ אין אַ פרעמדענס האַרצען,
 אין אַ פרעמדער קרוין?
 אפשר איז באַשערט איר אויסגעהן,
 ווי אַ שמעטערלינג,
 מאַנצענדיג און צאַפלענדיג,
 אַרום אַ חלב-ליכט?
 אָדער — וועט זי, מיין נשמה,
 ווי דאָס ליכט אַליין,
 צאַנקען, מיקען זיך און שווינדלען
 פאַר די אויגען לאַנג,
 און פאַרפאַלען ווערען פּלוצלינג
 אין אַ שוואַרצען תּהום,
 וואו אַרום איר וועט זיין אייביג
 שוואַרץ און מוים, און שטום?...
 אָדער ס'איז באַשערט מיר שמאַרבען
 לעבעדיגערהייט

אין פאפירענע תכריכים,
 אין א ביכער-שאַנק,
 וואו די מייז, די גרויע, וועלען
 גריבלען זיך אין מיר,
 און צעשלעפען מיינע ווייסע
 ביינער איינציגווייז, —
 און א לעבעדיגער וועל איד
 אויף מיין קבר שמעהן
 און א קדיש-יתום זאָגען,
 איד — נאָך מיר אליין...
 אָדער נאָר: מיין מויט וועט קומען
 אין א פראַסט געשמאַלט:
 אין א ווינטער-נאַכט אַ ביזע,
 ערגעץ באַ אַ פלויט,
 וועל איד, הונגעריג, פארפירען,
 אויסגעהן, ווי אַ הונט,
 און דער שניי וועט מיך פארשימען. —
 און מיין לעצטען קרייז
 מיט מיין קללה וועט צעבלאָזען
 ווייט דער ביזער ווינט...

*

II

איבערזעצונגען

פון ר' יהודה הלוי.

ביינקסט אויך נאך דיינע קינדער, מוטער ציון,
 ווי זיי, צעזיימע און צעשפריימע, ביינקען?
 ווילסט אויך, ווי זיי פון דיר, א ליפען גרום באקומען?
 דא האסטו אים! א גרום פון נאהענטע און ווייטע!
 אין הארצען דורות-לאנג געווארעמט, מראגט אים
 פון אלע עקען וועלט, דורך ימים און מדברות,
 צו דיר אין שום איין עלענד קינד דיינס, איינער
 פון די וואס זאפען אן, ווי טוי דיין חרמון,
 די פרעמדע בערג מיט ברענענדיגע פערען
 און שטארבען אין דער פרעמד פארליפטע און פארביינקטע...
 מיך ציהט צו דיר!... באנאכט אויף דיינע חורבות
 בין איך דייין נאכט-איילע, דייין יאמער-ליד.
 און הלומט זיך מיר נאך דייין מארגענשמערען — ווער איך
 דייין נאכטיגאל, דייין קלינגענדיגע הארפע...
 מיך ציהט צו דיר! מיין הארץ געהט אויס נאך יענע ערטער.
 וואו די אבות האבען זיך באגעגענט מיט מלאכים.
 וואו די שכינה האט גערוהט, וואו דייין באשעפער
 האט דיינע טויערען, די הייליגע, געעפענט
 אנקעגען זיינע הימעלשע שערים,
 וואו ניט די הימעל-ליכטער: זון, לבנה, שמערען —
 גאָסס עהרע זעלבסט האט דיר באשיינט מיט גלאַנץ...
 איך גאר, אז אויסגיסען זאל זיך מיין זעלע דארטען,
 וואו ס'פלעגט אמאל גאָסס גייסט און גאָסס גענאָד זיך ניסען
 אויף דיינע אויסדערוועהלמע, מוטער ציון!
 וואו נעמט מען פליגעל? שטיקערווייז וואָלט איך מיין הארץ
 ווייט, ווייט צעווישען דיינע בערג פארטראָגען,

כ'וואַלט צונעפאלען צו דיין ערד, כ'וואַלט אויסגעקושט
 איר יעדען פוס-טרעט, יעדעס שטיינדעלע באזונדער,
 און אומגעוואנדערט וואַלט איך טאָג און נאַכט
 אַ נאַקעמער, אַ באַרויסער אויף דייע חורבות,
 כ'וואַלט מיט מיין שמעקען אויסגעמאַסטען אלע קברים,
 מיט דיין נשמה-לופט זיך אַנגעאַטעמט,
 זיך אַיינגעוויקעלט אין דיין זיסען שטויב,
 און ביז צום בלינד ווערען באַוויינט דיין חורבן, ציין...
 צי קאָן די שייַן פאַר מיינע אויגען זיס זיין —
 אז שוואַרצע ראַבען פיקען דייע אַדלערס,
 צי קאָן מען לעבען אויף דער וועלט און צוועהן,
 ווי גאַס-הינט שלעפען דייע טויטע לייבען...
 גענוג, לאַז אָפּ איין וויילע, כּוּס פּון טרויער!
 מיין האַרץ איז איבערפול מיט דיר פאַרביטערט,
 כ'האַב אַיינגעזאַפט אין זיך דיין שוים מיט דייע הייווען...
 גענוג! איך וויל איין חלום זעהן און שטאַרבען...
 כ'וויל זעהן, אַ גרויסער גאַט, נאָר איין שטראַל ליכט,
 נאָר איין שטראַל ליכט פון יענעם מאַרגענשמערען,
 וואָס דאַרף, וואָס מוז אַמאָל נאָך העל און ליכטיג
 זיך אַנצינדען אויף ציונס בלויען הימעל.
 באַנייען און באַפרישען זי מיט יוגענט...
 גענוג, איין זיסען חלום לאַז מיך זעהן נאָך
 און אויסגעהן מיט אַ שמייכלעל אויף די ליפען.

ים-לידער

(נאך ר' יהודה הלוי)

I.

כ'האָב פאַרנעמען אַלע ליבסטע,
 כ'האָב פאַרלאָזט מיין אייגען הויז;
 כ'האָב דעם ים זיך אָפּגעגעבען:
 טראָג מיך, ים, צום מומערס שוים!

און דו, מערב-ווינט געטרייער,
 טרייב מיין שיף צו יענעם ברעג,
 וואָס מיין האַרץ מיט אַדלער-פליגעל
 זוכט שוין לאַנג צו אים אַ וועג.

בריינג מיך נאָר אַהין בשלום, —
 נאָכדעם פליה זיך דיר צוריק,
 גריסען זאָלסטו אַלע ליבסטע
 און דערצעהל זיי פון מיין גליק.

II.

אַנגע'פרונז'ט האָט דער ים זיך
 און געקנייטשט זיך און געקרומט —
 פלוצים האָט ער זיך צעבייזערט
 און ער ווינט זיך שוין און ברומט.

און אַט לויפען שוין אַנקעגען
 ווילד און בייז מיט ווייסען שוים,
 כוואַליעם-לייבען, כוואַליעם-שלאַנגען,
 אויסגעוואַקסען פון דעם תהום.

אָט האָט זיך אַ מאָל געעפענט,
 אָט שטעהט אויף אַ הויכער באַרג —
 פלאַטער, זעגעל! בויג זיך, מאַסמבוים!
 דו, מיין האַרץ, בלייבסט פעסט און שטאַרק.

האַסט אַ גרויסען נאַט אין הימעל,
 ימים שפּאַלט ער מיט זיין האַנט;
 אויף זיין פליגעל מיט זיין שטורעם
 טראָגט ער דיך צום ליבען לאַנד.

III.

מיט דער לבנה-שיין פאַרזילבערט,
 ווייט רינצעלט זיך דער וואַסער-שפיגעל;
 פאַרשפּרייט האָט זיך אויף אונז די נאַכט
 מיט איר בלוי-סאַמעטענעם פליגעל.

ס'איז נישט קיין נאַכט — ס'אַ מלכת-שבאָ!
 געהילט אין בלויעם, מיט גאַלד באַפלימערט,
 שטיל אַמעמט זי, און אויף איר ברוסט
 שעמערירט דאָס גאַלד, שעמערירט און ציטערט.

ווי שאַף צעשפּרייט, די קליינע כוואַליעס
 שטיל וויגען זיך אין לייכטען דרימעל.
 סע ציטערען אין ים די שטערען —
 ווער איז דאָ ים און ווער איז הימעל?

צוויי ימען שלאָפען דאָ צוזאַמען
 צונויפגעלעגט, ווי גלייכע ברידער;
 איין דריטער ים אין מיטען שלאָפט נישט:
 מיין האַרץ מיט זיינע נייע לידער.

די פרינצעסין שבת.

(דיינע)

אין די אלטע פבא-מעשות
 קומען פאר גלגולים פרינצען,
 וואס זיי נעמען אן צו צייטען
 זיער ערשט-געשמאלט צוריק.

אט דער וואלקולצק, דער מיאוסער,
 איז צוריק א פרינץ געווארען,
 שיינט און לייכט אין בנדי-מלכות,
 שפילט אפילו שוין א ליבע.

מיט אמאל פארשווינדט דער כשוף —
 און מיר זעהען פלוצלינג ווידער
 זיינע קעניגליכע האהייט
 אין א וואלקולצק פארוואנדעלט.

פון א פרינץ אזוינעם וועל איך
 זינגען יעצט — ישראל הייסט ער.
 אים האט דאס א מכשפה
 אין א הונט שוין לאנג פארוואנדעלט.

הונט מיט הינמישע געדאנקען,
 אויסגעוואלנערט אלע מיסמען,
 שלעפט ער זיך ארום א גאנצע
 וואך צום שפאט פון גאסען-יונגען.

אבער יעדען פרייטאג-אָווענט,
 בין-השמשות, טרעפט א וואונדער:
 פלוצלינג פאלט פון אים דער כשוף,
 אויס הונט — ווידער מענש געוואָרען.

מענש מיט מענשליכע געפילען,
 ריין, געצירט אין בגדי-כבוד,
 הויך זיין קאפ און הארץ ערהויבען
 טרעט ער און אין פאָטערס פאלאץ.

זיי גענריסט, געליבטער פאלאץ
 פון מיין קעניגליכען פאָטער!
 יעקבס צעלמען! צימריג קוש איד
 אייערע אלטע הייליגע טירען.

דורך גאָטס-הויז שוועבט דורך א צימער,
 שטיל באַוועגען זיך די ליפען.
 שא! די קעניגין די שכינה,
 בענשט, פארמאכט די אויגען, ליכט —

גאלדינע ליכט פון טרייסט און קדושה!
 אויף דעם ווענטעל פון דעם עמוד
 גלענצט איר, ווי א שמערענטיכעל
 אויף דער מאַמעס ליבען שמערען.

פרום און צניעותדיג פארהאנגען
מיט דעם זיידענעם פרוכת
אין איר סאמעטענעם מענטעל
שמעהט די רייניגקייט אין אָרון.

שמעהט און וואַרט... אַט קומט דער חזן
איינגעהילט אין וויסען מלית
רופט ער אויס דעם זיסען רוף:
לכה דודי לקראת בלה!

לכה דודי — קום געליפטער.
נעם אַרײַן דיין שיינע בלה.
זי האָט אָפּגעדעקט איר שלייער.
איר פאַרשעמט געזוכט אַנפּלעקט דיר.

אַט דער שיינער שיר-ידידות
איז פאַרפאַסט שוין לאַנגע יאָרען
פון אַ וועלט-פאַרימטען זינגער
לפּבד די שיינע חתן-בלה.

אין דעם מזמור ווערט באַזונגען.
ווי ישראל האָט אויף אייביג
זיך פאַרקנסט די מלכה שבת.
וואָס מען רופט די שטילע פירשטיין.

בלום און פּעריל אַלער שיינהייט
איז די מלכה! וואָס מיר ווער מיר
מלכת-שבא אין איר פאַרגלייכען.
די וואָס איז געפּעלען שלמה'ן...

יענע בושער שמריומעל קלוגט זיך
און פארבאָגט אַ מויל אויף שרייפלעך.
עסט זיך איין מיט אירע חכמות
און פאַרדריעהט דעם קאָפּ מיט חידות.

נישט ווי זי איז פירשטין שבת.
ווי אַ טויב אַ שמילע איז זי.
רוהיג ווי די רוה אליין.
ווייסט נישט פון קיין איבערשפיצלעך.

נישט געחקירט זיך, געפּלולט,
נישט געבריהט זיך, געפּילדערט,
נישט געשפּריצט מיט ווערטער פונקען,
טרייסלענדיג מיט האַר צעלאַזמע...

פרום פאַרבאָגט די שמילע פירשטין
אירע צעפּ אין ווייסען הייבעל,
בליקט אַ זאַנפּמע, ווי אַ הירשין,
בליהט אַ שלאַנקע, ווי אַ הדס!

זי ערלויבט איר ליבסטען אלעס
אויסער איין זאַך — טאַפּאַק רויכען:
ליבסטער, רויכען איז פאַרבאָטען,
ווייסט דאָך, היינט איז שבת-קדש...

איך וועל דיך דערפאַר באַלוינען
מיט אַ מאכל — מעם גן-עדן.
משאַלענט הייסט ער — אַט דעם מאכל
האַט אונז גאָט אליין געגעבען

א מתנה פון זיין נאָמען
 מיט דעם שבת פון באַרג סיני
 דורך די דונערען און בליצען —
 משאַלענט זאָלסטו מיר היינט עמען...

אַפגעגעסען סעודת-שבת.
 זיצט דער פרינץ און שיינט פון הענוג.
 מיט פארקלערטע אויגען קוקט ער.
 רעדט עפעס מיט זיך און שמייכעלט:

הער איך נישט דעם ירדן רוישען?
 איז דאָס נישט אַ קלאַנג פון קוואַלען
 אין דעם פאַלמען-טאַל פון בית-אל.
 וואו סע, הויערען די קעמלען?

הער איך נישט די הערדען-גלעקלעך?
 איז דאָס נישט אַ קול פון שעפסען.
 וואָס דער פאַסטוך טרייבט אַראָפּ —
 אַווענט-צייט פון הרי-גלעד?

דאָך דער שיינער רוח-טאַג שמעהט נישט.
 ווי מיט שאַמען-פּיס מיט לאַנגע,
 שפאַנט אַלץ נעהנטער די בייזע
 שלעכטע שעה. דער פרינץ פאַרזאָרגט זיך.

קאַלטע מכשפה-פינגער
 שפירט ער קלעמען אים באַם האַרצען.
 און דעם פרינץ נעמט דורך אַ שוידער:
 באַלד אויס מענטש, צוריק אַ הונט זיי...

די פרינצעסין טראַגט אים אונטער
אין אַ גאַלדען רערעל בשמים.
לאַנגזאַם שמעקט ער, נאָך איין מאָל כאַטש
מיט דעם זיסען ריח זיך קוויקען.

פון פרינצעסינס האַנט דעם לעצטען
אַפשיד-בעכער אויסגעטרונקען.
שפּריצט ער אויף דעם טיש די לעצטע
טראַפּענס און לעשט אויס דאָס לעכמעל.

*

III
נאמור

אויף דעם הויכען בארג...

אויף דעם הויכען בארג,
 אויף דעם גרינעם גראז
 האָב איך קינדווייז שמוס
 אָפגעטרוימט מיין גליק...
 וואָס האָב איך געוואָלט —
 כ'ווייס אַליין ניט וואָס, —
 כ'ווייס נאָך אַז עס קומט
 קיינמאַל מער צוריק...

אפשר ווייסט דער ווינט
 און דער זונענשטראַל,
 וואָס האָט מיר געשפּריצט
 אין די אויגען גאָלד,
 און דער טיפּער טאַל
 און דער ריינער קוואַל —
 וואָס מיין קינדערש האַרץ
 האָט זיך זוי געוואָלט...

אויף דעם הויכען באַרג
 דאַרטען אויס דער שטאַט
 אויף דעם גרינעם גראַז
 האָב איך זיך דערפּילט...
 כ'האַב דאַרט שטילערהייט
 זיך געזעהן מיט גאַט,
 און מלאכים האַבען
 זיך מיט מיר געשפּילט.

פרייטאָג — זומער-לעב —
 קוים דערלעבט די שעה!
 פריי פון חדר-יאָך,
 זוערט די לופט מיר קאַרג:
 זוער מיר מהר'ם-שיף!
 זאָס מיר מהרש'א!
 גיך צוועק אַהין —
 אויף דעם הויכען באַרג! ...

דאַרטען עפענט זיך
 גאָר אַ נייע וועלט,
 אלעס באַדט זיך דאַרט
 אין אַ ים פון ליכט.
 פון איר פוטערפאַס
 קוקט די זון און קוועלמ,
 ווי דאָס גרעזעל וואַקסט,
 ווי דער וואַרעם קריכט.

גאַנצע וועלטען-גייסט
 גיסט אין מיר אַרײַן
 יעדער שטילער בלאָז,
 יעדער זונענשמראַל;
 מיט דעם פולען מויל
 טרינק איך לופט און שײַן,
 און אין האַרצען טיף
 עפענט זיך אַ קוואַל —

אוי, אַהין, אַהין...
 ערנעץ ווייט, גאַנץ ווייט... —
 האָט מיין קינדערש האַרץ
 שטומערהייט געגלוסט

און אזוי געביינקט...
 וואו? אין וואַסער זייט
 שטעקט דאָרט מיין „אַהין“? —
 האָב איך ניט געוואוסט.

נאָר די שוועלבעלעך
 האָבען יאָ געוואוסט.
 און אויף פייגעל-שפראַך,
 פליהענדיג פאַרביי,
 האָבען כאַפענדיג
 מיך פון דאָרט געגריסט
 און אַוועקגעשוועבט
 פּרעהליך, פּראַנק און פּריי.

אויף דעם הויכען פאַרג,
 אויף דעם גרינעם גראַז
 האָב איך קינדווייז שטום
 אַפּגעטרוימט מיין גליק...
 וואָס איז דאָס געווען? —
 כּווייס אַליין ניט וואָס, —
 כּווייס נאָר, אז עס קומט
 קיינמאַל מער צוריק...

*

עם האָט מײַך פאַרפלאַנטעט...

עס האָט מײַך פאַרפלאַנטעט מיט גרינס און מיט בלומען,
 וואו באַבאָטשקעס צאַפּלען אין נעצען פון שטראַלען,
 וואו סײַטערט די לופט פון דעם גרילצען און זשומען —
 און איך בין פאַרבשוּפּט צו דרײַערד צוגעפאַלען.

סײַז הייס, סײַז שײַן, סײַז גוט! — אַפּילו
 די האַלב דערוואַרגענע געפּילען —
 זיי ווילען אויך די זון דערלאַנגען,
 און צאַפּלען ווייכע, גרינגע, שמילע,
 און שמעקען קעפלעך, ווי די שלאַנגען,
 זיך ציהענדיג אַלין העכער, העכער
 מיט האַלבען נוף פון שוואַרצע לעכער.
 דאָס האָט אויף מיר אַ קוק געטון
 גאָטס מילדע זון.

סײַז הייס, סײַז גוט! גאָטס וועלמעל גלאַנצט,
 אין טיפען גראַז — דאָרט שמיצערט, טאַנצט,
 דער סטעפּ — מיט בלומעלעך געצירט,
 וואָס גאָט אַליין האָט זיי געפלאַנצט,
 פאַרשפּרייט זיך ווייט און געהט אַוועק
 גאַר אַהן און אַנהויב, אַהן און עק.
 און איינזאַם דאָ צווישען גראַז
 שפּיר איך אין מיר אַ גאַנצע וועלט —
 דאָס האָט געטאַן אויף מיר אַ בלאַז
 מיט פּרייען פעלד.

ס'איז ש'א ס'איז ש'מיל... אָט דאָ געשווינד
איז דורכגעפלוויגען, ווי אַ פייל.
אזוינס, וואָס האָט געשמעקט מיט קינד
און ליגט שוין ווייט פאר טויזענט מייל.
דאָס האָט געטאָן אַ גלאַנץ, אַ בליץ,
און גלייך אין אויג דערלאַנגט אַ שפּריץ
מיט טראַפענס טוי פון זיסען גליק,
פון יונגען גליק, וואָס ווערט נישט אַלט —
דאָס האָט אויף מיר געטאָן אַ בליק
דער גרינער וואַלד.

*

אונטער די גרינינקע בוימעלעך

אונטער די גרינינקע בוימעלעך
 שפילען זיך משה'לעך, שלמה'לעך;
 ציזיות, קאפאטקעלעך, פאה'לעך —
 אידעלעך פריש פון די אייעלעך.
 גופ'עלעך — שטרוי, רויך און פעדערלעך,
 נעם און צעבלאז זיי אויף גלידערלעך —
 כאפען זיי אויף גרינגע ווינטעלעך
 און סע צעטרענגען זיי פייגעלעך.

נאָר איין זאָך פאַרמאָגען זיי — אויגעלעך,
 די אויגען פאַרמאָגען צוויי פינטעלעך,
 וואָס גליהען און פינקלען און טוקען זיך,
 און עפעס ווי נביאיש און וואונדערליך
 פאַרטרעכטען זיך טיף און פאַרקוקען זיך
 אויף נעכטיגע טעג און אויף פייגעלעך —
 אוי! מיר זאָל זיין, אידישע קינדערלעך,
 פאַר צייערע פשרה אויגעלעך!

מײן גאַרטען

ווילט איר, אפשר זיין א בעלן
 אַנקוקען מײן שײנעם גאַרטען —
 זײט זשע מוחל, קומט אַרויס,
 קוקט אים אָן — אַט שמעחט ער דאַרטען!

אַהן אָן הרע גרויס און רײך —
 כ׳זאַג אײך, אײנער אין דעם שמעטעל.
 זעהט נאָר, ווי עס קוועלט אין אים
 יעדער בוים און יעדעס בלעטעל...

אויסגעצוואַנגען פון דעם טוי,
 פח די שטראַלען אויסגעבאַדען,
 שמעהען בויםער אַלערלוי
 מיט די פירות אַנגעלאַדען.

שווערע עפעל, רוימע עפעל
 בײגען צו דער ערד די צווייגען,
 און די באַרען — זעהט נאָר באַרען —
 הײנגען שטיל זיך דאַרט און שווייגען.

שוואַרצע וויינשעל בלינצלען עפעס
 ממזרש, גנבה'ש, ווי מיט אויגען...
 נו און פלוימען — אַט די פלוימען —
 מיט אַ בלויען הויך באַצויגען...

הײנט די פערשקעס — אײנמאַל פערשקעס!
 פוכלע, העריג, פריש און אײדעל,
 פונקט ווי קייליכונגע בעקלעך
 פון אַ פונפצען-יעריג מיידעל...

יא, א דאנק זיין ליבען נאָמען,
 כ'האָב א רייכען, שיינעם גאָרטען!
 אָהן אן הרע אָנגעפאָקט
 פירות, פרוכט מפל הסאָרטען.

כ'האָב אים, אָט דעם שיינעם גאָרטען,
 ס'זאל אים קיין ביזן אויג נישט שאַמען,
 ליב דאָס לעבען; שויד ליב? —
 כ'זאָג אייך: עפעס ווי א מאַמען...

זומער-לעב נאָך מיטאָג. היינט:
 נאָך א יויד און נאָך געבראַמענס,
 נעם איך און פארשמעק זיך טיף
 און צעלייג זיך דאָרט אין שאַמענס —

ברויטליך אָט א דאָ, למשל,
 אונטערן באַרענבוים דעם גרויסען...
 מיני פויגעל אַלערליי,
 שרים ווייסען, ווי זיי הייסען —

המ... קאָנאָריקלעך, אַשטייגער,
 זינגען, קלינגען, קנאַקען, שאַלען
 און דאָס שיט זיך אויף מיין קאָפּ
 מיט געזיפטע ברעקלעך שטראַלען...
 מוט זיך נאָר דער בוים אַ טרייסעל —
 באַלד צעלויפט זיך אויף דעם שאַמען,
 גיך, ווי מייזלעך, פלעקען גאַלד —
 און איך ווער מיט גאַלד באַשאַמען...

און זיי פלאַנטען זיך אין באַרד,
 און זיי קריכען אין די אויגען,
 קיצלען, ראַנגלען זיך — פּרעגט וואָס?
 נישט געשטוינגען, נישט געפלויעגן...

מאכען חזק פון א אידען,
 כ'ווים נישט, וואָס זיי ווילען האָבען ;
 הוידען, גליטשען זיך אויף מיר —
 טפּו אַ רוח אין זייער באַבען! ...
 ליגענדיג צווי און זעהן,
 ווי עס ציטערט יעדעס בלעטעל —
 דוכט זיך מיר, איך וויג זיך שטיל
 אין אַ גאַלד געפלאַכטען בעטעל...
 און פאַרקוק זיך גלאַט צווי
 אויף די פּיצלעך, שטיקלעך הימעל...
 און עס וועבט זיך אויף די אויגען
 זיס און ווייך און שטיל אַ דרימעל...
 ווייסט איר: ווייך און זיס צווי...
 עפעס מעשה יצר-הרע... —
 יאָ, וואָס זאָגט איר? דאַנקען גאָט —
 ס'איז אַ גאַרטען אָהן אַן הרע!
 מרעפט זשע, וואָס איך בין אַ בעלן
 טון, אַשטייגער, מיט מיין גאַרטען? —
 באַלד אַם-ירצה-שם נאָך תּמוז —
 נעם איך — רייס אַרום די פּרוכטען...
 ראשית, וועל איך אָט די וויינשעל
 פון דעם בוים מחילה בעטען,
 און וועל האַלב מיט בראַנפּען, שטעלען
 און מיט צוקער האַלב אַנשיטען —
 ווישניאָק, הייסט דאָס, ווי איר ווילט —
 ווילט איר זיסען, ווילט איר שטאַרקען...
 כאַפט זשע נישט, איצט לאָמיר נעמען
 אָט די פּערשקעס, וואָס באַם פאַרקאַן...

אַט די פערשקעס, ווי איר זעהט זיי,
 באַלד ווי נאָר זיי ווערען פאַרטיג.
 פרעגעלט, מיינע, איינגעמאַכטס —
 אָבער איינגעמאַכטס גרויסאַרטיג!

ס'איז פדאי אים אַנצוקוקען.
 יא, איך מעג דאָס אייך פאַרטיגען...
 פון דעם בוימעלדיגען סיראַפ
 שיינען פערשקעס ווי בורשטיגען...

האַב איך אייך געזאָגט גרויסאַרטיג —
 מעגט איר זיך אויף מיר פאַרלאָזען;
 מיינע, דאַנקען נאָט, פאַרשטעהט,
 ווי מען טוט מיט אַפריקאַזען...

נאָכדעם געהט אַ סדרה פלוימען...
 כאַפט זשע נישט און לאָזט זיך ריידען —
 פון די פלוימען ווערט פאָווידלע —
 און פאָווידלע — מעם גן-עדן!

צוויי מעת-לעת געפרייהט אין אייווען
 אין איין עמער-טאַפ אַ גרויסען
 מיט געווירצען, רייבט מען נאָכדעם... —
 נישט דאָס אָבער בין איך אויסען...

כ'זאָג אייך: ס'איז אַ מאכל — היינו:
 ברויט, למשל, צו באַשמירען...
 איצטער — יעמוד ר' בעריל!
 באַרען, הייסט דאָס, איינמאַרנירען...

ווילט איר פון מאַרנירטע באַרען
 זיין, ווי זאָגט מען, עכט צופרידען —
 זאָלט איר טון אזוי ווי מיינע:
 פריהער דעם עסיג איבערוידען, —

און פארשמעהט זיך, אז מיט צוקער
 מיט געווירץ און לאַרבער-בלעמער!
 נאָר די פאַרען גופאָ זאַלט איר
 דאַרט אַרײַנלייגען ערשט שפּעטער...
 גאַנצערהײט, נאָר אָפּגעשײלטע,
 מיט די שמעקעלעך אַפּילו —
 און איר מענט שוין זײן פּאַזאַרענט —
 סױעט נישט צוקערען, חלילה...
 אָפּגעטאַן די פאַרען זײערס —
 הױבט איר אָן די עפעל רײסען;
 און פון עפעל האָט איר צימעס,
 קוגעל, קנישעס צום פאַרבייסען.
 מײנט איר אפשר דאָס איז נאָר? —
 פּע, אַזוי איז מעשה פרעסער!...
 דוקא פון די שענסטע עפעל
 שטעל איך עפעל-קוואַס דריי פעסער...
 ווײסט איר, שבת נאָכן שלאָף
 אין אַן אָסיען-טאַג אַ מיאוסען,
 ווען עס ווילט זיך, נאָר מען קאָן נישט
 נישט קיין גענעץ מן, נישט ניסען...
 און סע גלוסט זיך, נאָר מען ווײסט נישט
 זײס צי זײערס? עפעס ווײניגס... —
 דעמאָלט איז אַביסעל קוואַס
 מיט אַ קיסליצע — אַ תּענוג!...
 דוכט זיך — נאָרנישט, קלײניגקײטען —
 נאָר די אַלע זיבען זאַכען
 וועלען, מ-רצה-שם, מײן שמוּב
 זומערדיג אום ווינטער מאַכען.

אין די ווינטער נעכט די גרויסע,
 קומען גומע ברידער שמועסען.
 מיך מהנה זיין, דערווייל
 טאקע עפעס גומס געניסען...

זיי ארומזעצן פאם מיטש,
 וועל איך א געשריי טון: „פאני!“
 — „מיינע“, הייסט דאס — נו, באווייז זיך,
 זיי מכבד „די קאמפאני“!

מילא, רעדט מען נישט פון מיי,
 קיכלעך, קארזשעס, פלאדען, טארטען
 און כדומה דארט געבעקסען —
 נאכדעם — יעמוד מיין גארטען!

און אין איין מינוט וואקסט אויס
 אויף מיין טיש אין מיטען ווינטער
 בארען, פלוימען, פערשקעס, וויינשעל —
 און סע ווערט, ווי זאגט מען, מונטער...

בארען — מיינט מען איינמארגירטע;
 וויינשעל — מיינט מען ווישניצאק שווארצען;
 פלוימען, פערשקעס — הייסט פאווידלע
 און כדומה איינגעמאכטען.

און דער עולם כאפט זיך צו —
 שטערענס שוויצען, פיסקעס קנאקען,
 און מען ארבעט לאנג, געשמאק
 און מען רייבט אויף ביידע באקען.

עפעס אויך די ליכט, די ווארעס
 ווערען, פרעהליכער, געשמאקער,
 און מיין פליצלאמפ, דוכט זיך, ברענט נישט
 מיט א פלאם, נאר מיט א פלאקער...

אויך די צינגלעך ווערען שארפער
און סע בליצט א שפיציג ווערטעל,
באלד, נישט אויסגערעדט זאל זיין,
נעהט מען איבער צו א קערטעל...

און פארטיפט מיט זיי אינאיינעם
אין געווינסמען און אין שאַדען —
הער איך איינער, ווי סע קלאַפּט מיר
שטילערהייט א בויס און לאַדען:

בעל-הבית! אוי, מיר איז פינסטער!
בעל-הבית! אוי, מיר איז ביטער!
נאַקעט בין איך, און דער ווינט שמויסט
מיך אַליין מיט מיינע ריטער...

כאַפּט מיך אָן באַם האַרץ און טו
מישענדיג דאָס טעשעל קאַרטען,
א קליין קרעכצעל: „געבעך, געבעך,
א רחמנות אויף מוין גאַרטען!“...

ערב פריהלינג*

עפעס איז די לופט מעוברת,
און אפנים — מיט א צווילינג:
כאפט א פרעסטעל — דוכט זיך, ווינטער,
בלאזט א ווינטעל — דוכט זיך, פריהלינג.

כ'שטעה אויף פריה — דער דאך געזילבערט
און א בעלמע אויף די שויפען;
דאך אין דרויסען פליהען העכער
צו דעם הימעל ווייסע מויפען.

און די צעפלעך אייז, ווי ליכטלעך,
אנגעצונדען מיט א העלען
שמראל, צעשמעלצען זיך און טריפען —
צי זיי וויינען, צי זיי קוועלען? ...

נעמט דעם לוח! — וואָס, א פריהלינג?
ווייס איך, וואָס ער בעבעט דאָרטען!
ציגען זאלען אזוי ווייסען
שפרינגען אין דעם רבינס גאָרטען!

מאָל-דיך, פריהלינג איז נאָך ניט,
ס'איז לעת-עתה ערב פריהלינג,
און לעת-עתה בלייב פארשפיליעט —
קאָנסט נאָך כאַפען א פארקילונג.

* געשריבען באלד נאך דעם פאליטישען אזוי גערופענעם
„פריהלינג“ אין רוסלאַנד.

אָבער איך — איר הער קיין וועלט נישט,
 איך צעשפיליע די קאפאָטע
 און איך לויף אויף גאָטס באַראַט
 טאַנצען מיט אַ שמראַל אין בלאָטע.

מיר געפעלט דער ערב פריהלינג
 דוקא ווי ער שטעהט און געהט,
 אָנגעטאָן אין שמאַטעס-וואַלקען
 מיט אַ גאַלד'נעם שמראַל באַנייט.

איך האָב ליב זיין קאלטען ווינט,
 וואָס ער פאַטשט אין האַלז און אַקען,
 ווען פון פאַרענט קושען, הלובען,
 זיסע ווינטלעך מיינע באַקען.

מיד אַנטציקט זיין פיצעל הימעל,
 וואָס אַנטבלויזט זיך פריש און איידעל,
 ווי דאָס יונגע פרומע לייב
 פון אַ אידיש בשר מיידעל.

כזוער צעשמאַלצען, כ'קוועל פאַר תענוג,
 ווען אַ ברען, אַ שמראַל אַ פרייער
 טאַנצט און שפילט זיך מיט דעם שאַטען,
 און דער שאַטען שפילט מיט פייער...

יא, כ'האָב ליב זיין איידלען שפילען
 פון די דינסטע, ריינסטע גאַמען
 ליכט און שאַטען... עפעס האָט דאָס
 מויענט הנען, מויענט מעמ'ען;

עפעס מינעט זיך די לופט,
 ווי א בלה באם איינגעמען...
 מוט א שיין — און ווערט פארשעמט,
 שטראלט — און לאזט אראפ די ברעמען...

אָט ווערט ליכטיג, אָט ווערט דונקעל
 און אָט גיסען זיך צוזאמען
 ליכט מיט שאַמען... יאָ, דאָס האָט
 מויווענט הנען, מויווענט מעמען...

און דער טייד? — איר הערט זיין קרעכצען
 און זיין סקריפען פון דער וויימען?
 עפעס נעצט דאָרט, עפעס פלאצט דאָרט,
 עפעס שפאָרט דאָרט אין די זיימען.

עפעס רודערט זיך דאָרט אונטען...
 באַלד, אָט באַלד וועט זיך באַווייזען,
 וואָס דערשטיקטע קרעפטען קאָנען,
 ווי די נויט ברעכט אייז און אייזען...

אַלע שטראַמען שמילע וואַסער,
 ווי מיט איין געדאַנק און עצה,
 וועלען זיך אַ נעם טון, ראַזאַם!
 און אַ שפאַר טון מיט איין פלייצע —

ראַזאַם, ברידער! — און צעבראַכען
 מוז די גראַפֿע אייז-דעק ווערען,
 די, וואָס האָט פון זיי פאַרשמעלט
 הימעל, זון, לבנה, שמערען.

און באפריימע, פריימע כוואליעס
וועלען טרייבען דורך די בריקען
גאנצע מחנות שטיקער צייז —
זיי צום שווארצען ים פארשיקען:

געהט צו אלדע שווארצע ימים! —
און צעבראָכענע אויף פיצלעך,
וועלען זיי אין וועג באַקומען
קאלטע פעמז מיט הייסע שמיצלעך.

פאטשען — וועלען שטריינגע כוואליעס,
שמייסען — וועלען רימער-שמראַלען;
פיש אין וואַסער וועלען זינגען,
שמומע שטיינער וועלען שאַלען...

און דער טייך, באַפרייט און גליקליך,
וועט זיך ברייט און ווייט צעגיסען
און דעם ליבען שיינעם פריהלינג
מיט אַ שמייכעלע באַגריסען...

*

IV

פרעמדע איבערזעצונגען

ווינטער-לידער

I

אויפגעוועקט האָט היינט פון שלאָף מין
פריהע קעלט, אַ קררע פון ראָב —
און איך ווייס נישט, וואָס איז פּלוצלינג
זוזאָ פרייד אויף מיר אַראָפּ.

ווער האָט דאָס געשיינקט מיין האַרצען
אומגעריכט אַ גליק אַ ניים,
וואָרום איז מיין צימער פּלוצלינג
הנעוודיג און בלוילעך-ווייס.

זעה, אַ וועלדעל! ... אויף די שויבען
וואַקסט עס פריש אין ווינטער-פּראַכט,
אויפגעבליהט, ווי אהרנס שטעקען,
האַט דער פענסטער איבער נאַכט.

סאַסנעס, דעמבעלעך באַשניימע,
און פון פאַלמען דאס געשמאַלט,
גומען מאַרגען, ווינטער-שפּראַצונג!
בראַוואַ, קליינער, מילדער וואַלד!

און אַ קאַלמער גלאַנץ אַ העלער
האַט מיין צימער פול געמאַכט,
גלייך עס וואַלט אַראָפּ אַ מלאַך
און עס אויסגעקאַכט די נאַכט ...

סי'האָט דער ווינטער-גלאַנץ דער פרישער
די נשמה מיר באַנייט,
פונקט עס וואָלט אַ ווייסער מלאַך
זי פון שמערץ און זינד באַפרייט.

II

סי'האָט דאָס אייז באַדעקט מיין פענסטער,
האַט די ליבע זון פאַרשמעלט,
נאָר אין מיטען האָט אַ פונק זיך
אַנגעצונדען און געקוועלט.
סי'האָט אַ גאַלדן מאָרגען-שדיל,*
זונענשמראַל און זונענשמויב,
אומגען זיך דאָ פאַרפלאַנטעט
אינם וועלדעל אויף דער שויב...
און ער פלאַמערט דאָרט, דער שמיפער,
שמעלצט זיך, פלאַנטעט זיך אַלין מער;
פלוצלינג גיט ער זיך אַ צאַפעל
און עס ווערט פון אים אַ טרער...
באַלד — אַ טראַפען נאָך אַ טראַפען —
ווידער איז די שויב קריסטאַל...
שפּרינגט אַרײַן אַ היל שמראַלען
און באַפאַלט מיך מיט אַמאַל!
זי, די זון, האָט פאַרט דערטאַפט מיך,
טוה, אין שטוב — און שפּרינג אַרײַן —
אויסגעשאַסען גלייך אין פנים
אַלע אירע שפּיזען שײַן.

* אין אַרײַנגאַל: „צפּיר“ אַ תּלמודיש וואָרט, ד. ה. אַ באַגינגען רוחל,
וואָס טראַגט פּונאַנדער די בשורה, אַז די זון געהט שױן אויף.

וידער קוקט אַ מאַג אין פענסטער,
 צווי זיכער, קאַלט און העל,
 וידער פרענגט מיין האַרץ פון קרעפטען,
 איך בין וידער יונג — און קוועל ...

ס'ווערט מיין האַנט אַ פלעצערל אייזען,
 און מיין אַרעם אַנגעשטאַלט;
 כ'וואַלט אַ ליוב, מיר דוכט, צעריסען,
 כ'וואַלט אַ ריז אויף שמויב צעמאַלט.

III

אויף דער שוועל האַט מיך באַגעגענט,
 אַפּגעגאַסען אומגעריכט, —
 כליופ אין פנים! — כ'ווייס אַליין ניט,
 וויפיל שעפעל קאַלטע ליכט.

כ'ווייס אַליין נישט, וויפיל זונען
 האַבען גאַלד אויף מיר געשפּריצט ...
 ווייט האַט זיך אַנטבלויזט גאַטס וועלטעל,
 פרעך געפינקעלט און געבליצט ...

וואו נאָר ס'קאַן דאָס אויג דערגרייכען
 גלאַנצט גאַטס וועלטעל, שעמערירט,
 אויסגעשאַטען מיט בריליאַנטען
 און מיט דימענטען פאַרצירט.

ס'איז דער פּראַסט אַליין דער מושל,
 שטאַרק און קרעפטיג איז דער ריז,
 ס'דינען קעלט און שוין צוזאַמען:
 דער מיט נאָדעל, דער מיט שפּיז ...

א באפעל זעהט אויס, א שמררינגער
 דורכגעגאנגן איז היינט באנאכט:
 ווייס זאל ווערען! מארגען ז' יום-טוב!
 צירט אייך אויס אין שענסמען פראכט!

און עס האט א שניי א פרישער,
 ערשט פון הימעל, שפאנגעל ניי,
 גיך פארשאטען וואו א גריבעל,
 וואו א פלויט פארדעקט דערביי.

און עס האבען מארמאר-וויסקייט,
 גאלד און זילבער און קריסטאל
 זיך צעווארפען און צעשאטען
 און צעשפילט זיך מיט אמאל!

קלארע ליילעכער צעוויקעלט,
 אויסגעבעט די גאנצע שמאט,
 זילבער-קייטלעך אָנגעהאנגען
 אויף דעם טעלעגראפן-דראט.

מישמיכער געשפרייט אויף דעכער,
 מיט קריסטאלנע פרענו באצירט; —
 גאָטס א גרויסער, וויסער יום-טוב
 איז געקומען — און רעגירט!

און די וויסקייט בלענדט און צויבערט...
 אין דער הויך, פון אויג פארשמעלט,
 פלעכט א האנט פון גאלדענע שמראלען
 טויזענט קרוינען גאָר דער וועלט.

שמעוהט א דעמב באזעצט מיט פייגלעך,
 דורך באגלאזט, דורך — בליץ און בלאנק
 און פארהילעכט דעם פריהמאָרנען
 מיט א לעבעדיגען קלאַנג.

IV

אוי, צעשפיל דײך, פראַסט, מיט וואומ,
 סמאליע, שמעך און ברען און גלומ!

גים דיין שמאַל אין האַרץ באַ מיר,
 אויף מיין וואַנס דעם הויך באַפריד!

און באַשמיד מיין ברוסט מיט אייזען,
 מאַמער וועט זי זיך צערייסען

פון פיל גבורה און פיל וואומ.
 הוליע, פראַסט, און ברען און גלומ!

שמריינג די מוסקלען אָן, ווי שמריק,
 און מיין הויך אין האַלז פאַרשמיק!

פינקלענד, שמראַלענד שעמעריה,
 וואַס אַמאַל אַלץ מערער פריד!

V

ס׳ציהט אַ רויך זיך פון די קוימענס,
 קרויזט זיך רוהיג און באַזאָכט,
 אויט דעם ווייסען שניי די ראַבען —
 לעבעדיגע שטיקלעך נאַכט...

שריק—שראק, שריק—שראק, קריצט דער שניי זאָרמ,
 און פון אלע זיימען גאָס
 הערט אַ קריג זיך, ווי פון מעסערס,
 וועלכע רייבען זיך מיט כעס.

ווי אַ שווערדען-קלונג אין לאַגער
 אומעטום נאָר קריצט און קראַכט —
 פון דעם שניי, וואָס ווערט צעריבען
 אונטער טריט מיט פעסטער מאַכט...

דאָס איז מאַרגען-טריט, וואָס סקריפען
 פול מיט לעבען, פריידען פיל;
 ס'פליהען פערד... די נעזער פאַרען,
 ס'קלינגען גלעקלעך: ציל, ציל, ציל...

אין פורפורנע, בלויע נעצען,
 פיס געמאַקטע, העלזער — רונד,
 וואַרפען, שפריצען שניי-ראַקעמען,
 פליהען דורך — און זיי געזונט!

ס'ווייזען זיך נאָר אין דעם שמורעם,
 וועלכער טראַגט אַהין און קריק,
 ראָזע, פלאַמענדע געזיכטער,
 אַנגעצונדענע פון גליק.

ס'טראַגט זיי, ווי מיט ווילדע רוחות
 ווייט אַוועק דאָרמ, פאַר נאָך פאַר,
 ווייט, וואו ס'וואַקסט דער ווייסער פעפער,
 העט צון אלדע ווייסע יאָר!

פונקט ווי ס'זאלט איין ווילדער השק
 אָנגעכאַפּט זיי: מיט אַמאַל
 אין איין אַטעם איבערפליהען
 שטאַט און פעלד און באַרג און טאַל.

הפּקד, הפּקד! אַלץ איז הפּקד!
 הוי, דו קומשער! טראַג געשווינד!
 וואַרף אַריין מיך אין דעם וויכער
 און צעבלאָז מיך אויף דעם ווינט!

טראַג מיך ווייט! וואוהין? ניט פרעג מיך.
 איינס איז מיר! אַוואו נאָר ס'גליהט
 כאַטש אַ פונק פון פרייד און לעבען
 און אַ טראַפען בלוט נאָר זידט.

יא, איך בין אַ ישיבה-בחור.
 מיין געזיכט, ווי קרייד איז ווייס;
 נאָר אין זיך פאַרבאָרג איך קרעפטען
 אונטער אַ דיקען פאַנצער אייז.

און מוין אייז — עס שמעקט מיט פריהלינג,
 וואָס איז פול מיט פראַכט און לוסט.
 אַזאָ נייעס, פרישען פריהלינג
 האָט קיין מענש נאָך נישט געוואוסט!

וואָס-זשע ברומט איר, טעלעגראַף-דראַטען,
 אַזוי אומעטיג און קאַלט!
 ס'רוישט אין האַרץ אַ שמראַם פון לעבען,
 ס'זינגט דאָס בלוט אין מיר און שאַלט!

עך! אַראָפּ די מרה-שחורה!
 זעה, ווי שיין איז דיזעלט פאַרצירט!
 כ'וויל דעם לעפענס-כום אויסטרינקען,
 איידער ס'האַט אים ווער פאַרירט!

ביז צום גרונד וויל איך אויסטרינקען
 מיט איין זופ דעם גאַנצען כום!
 כ'וויל צעגניסען היץ און יוגענט
 אָהן אַ חשבון, אָהן אַ מאַס!

ווען דאָס האַרץ וועט ווערען ליידִיג,
 אויסגעטריקענמ, פּוסט און קאַלט, —
 טראַג מיך, בריינג מיך הינטערן שטאַט ווייט,
 דאַרטען וואַרט אַ טיפּער וואַלד ...

ס'שמעהען שטאַלץ דאַרט הויכע סאַסנעס,
 ווי די זיילען אין אַ שלאָס.
 אַלץ איז גרייט און ריין ... מען ווייס נישט,
 צוליב וועמען, צוליב וואָס ...

ס'שמעהט דער וואַלד פאַרקלערט, פאַרוונקען
 אין אַ טיפּען, ווייסען סוד.
 אויף אַן אומבאַפּלעקט מזבח
 דעמפּט ער ווייסען שניי צו גאַט ...

קלאַרען שניי, נאָך אומבאַרירטען.
 כ'זוייס אין יענעם וואַלד אַן אַרט,
 ס'שמעקט דאַרט ערגעץ אַ קאַוואַדלע
 און אַ האַמער ליגט אויך דאַרט!

רייס איך דאן פון ברוסט מיין הארץ אויס,
 ווי א שווערד, באדעקט מיט ראָסט,
 פון איר שויד... און לייג אויף שמאַל דאָס
 און צעגליה דאָס אויפן פראָסט.

און כוועל שמידען מיטן האַמער:
 קלאַפ און קלאַפ! זיי שטאַרק און פעסט!
 און עס וועט פון וואַלד דער אַפּקלאַנג
 ענטפערן: אָמן, שטאַרק און פעסט!

און מיין הארץ ווערט פול מיט קרעפטען,
 וואָס ס'האַט קיינמאַל נישט געוואוסט —
 שטאַרקער, מוטיגער ווי פריהער
 וועט עס קלאַפען אין מיין ברוסט...

אין פעלד

ניין, ניט ווי א פויגעל, וואָס כאַפט זיך
 פון שטייגעל אַרויס מיט געזאַנג,
 און ניט ווי אַ ליוב, וועלכער רייסט זיך
 פון גראַמע אַרויס אויף דער וועלט;
 אזוי ווי אַ הונט נאָר געשלאָגען,
 געפייניגט, געמאַטערט גאַנץ לאַנג,
 בין איך היינט פאַרשעמט און דערשלאָגען
 אַנטלאָפען אין רושענדען פעלד!

אין מאָל און אויף באַרג!... דאָרטען שמעמען
 אין גרינסען באַהאַלמענע הייזלעך,
 דאָרט ליגט אויף די מענשען גאַטס ברכה,
 און לעבען צופרידען און שמיל;
 עס וואַקסט זייער גוטס און עס מערט זיך,
 זיי זעהען אַ לויז פאַר דער אַרבעט —
 אַהינצו, אוי, רייסט זיך מיין זעעלע
 און ציהט זיך מיין האַרצענסגעפיל!

איך געה אום אין פעלד און הער צו זיך,
 וואָס גאַט רעדט צו מיר דורך די קאָרן,
 וואָס סודעט דאָס ווינטעל, זיס גלעטענד
 די הויכע און שמאַלציגע זאַנגען?
 וואָס וויגען זיי טרוימענד די גאַלדענע
 פולע און האַריגע קעפלעך?
 וואָס שעפּטשען די בלויאינקע בלימלעך,
 זיך בויגענד ווי פול מיט געדאַנקען?

כ'באהאלט זיך טיף-טיף אין די קארן.
 עם נעמען ארום מיך די זאנגען.
 איך ווער, ווי א שיפעל אויף כוואליעם.
 פארשלעפט אין דעם וואקסענדען מעער;
 דער וואלד שמעהט פון וויימען פארהלומט
 און וויגט זיינע בוימער פאמעליך.
 עם סודען זיך זיס גרינע בלעמלעך...
 איך שמעה פון דערווייטענס און הער.

איך פאל צו דער ערד צו דער פייכטער
 און גראב איין אין איר מיין געזיכט טיף.
 איך וויין אויס מיט ביטערע טרערען
 דעם וועהטיג דעם גרויסען פון הארץ:
 מאמע-ערד! מיין געליבטע, געבענשטע!
 פאררוואַס, זאג, פארטיילסטו פון מיר נאָר
 דיין געמליכע, הימלעשע ברכה?
 אוי, טיף איז און גרויס איז מיין שמאָרץ!

ס'איז שמיל אליך, די זון האַט זיך הינטער
 די בערגער די הויכע באהאלטען.
 פארשלאָסען אין ווענט פון די זאנגען.
 געה שמוס איך באַזאכט אויפן שטעג...
 עם האַבען זיך העל-בלויע הימלען
 הויך איבער מיין קאַפּ אויסגעצויגען.
 און ס'ציהען ארום מיר זיך פעלדער
 מיט זאנגען אַהן שיער און אַהן ברעג.

און קלאַרינקע וואַלקענדלעך ציהען
 זיך הויך אויף דעם הימעל דעם בלויען,
 און קריכען, און שוועבען, און וואַרפען
 אַ דונקעלען שאַטען געדיכט,
 פאַרהילען די גאַלדענע פעלדער;
 עס ווייהט זיס אַ שטילינקעס ווינטעל
 און ווינט שטיל די גאַלדענע זאָנגען,
 וואָס טרוימען אין שאַטענס און ליכט.

נאַר אַט האַט אַ ווינט זיך מיט מאַכט דורכגעטראָגען,
 מיף האַפען די זאָנגען צו דרערד זיך פאַרבויען,
 דערשראָקען אַזוי ווי אַ טשערעדע שעפּסען
 איז ווייט-ווייט אַנטלאָפען, פאַרפלויען,
 זיי האַפען פון באַרג זיך אין טאַל ווייט פאַרקייקעלט,
 פון טאַל צו דעם רוישענדען וואַלד זיך פאַרטראָגען;
 און ס'האַט זיס אַ היימליכער רויש זיך צעגאַסען
 און היימליך, פול לעבען געשלאָגען.

וואו לויפט איר, איר זאָנגען, וואָס רוישט איר און שטורעמט?
 ווער שלאָגט אין אייך כוואַליעס אַזוי ווי אין ים?
 פאַרוואָס, זאָגט, באַדעקט איר די פליהענדע פייגעל
 מיט כשוּפדיג-גאַלדענעם פלאַם?
 צי ציהט איר אַהין, וואו די וואַלקענדלעך שוועבען?
 צי אַ לאַנד לויטער פריהלינג איז אייער פאַרלאַנגען?
 צי אַהין, וואו ס'פאַרטראָגען די טרוימען די זעעלע, —
 אַהין ציהט איר, גאַלדענע זאָנגען?

נאָר אַט איז דער ווינט שוין אַנטלאָפּען.
 עס האָבען די גאַלדענע זאַנגען
 אין אומגעשטערט שטילקייט, פאַרחלומט
 די קעפלעך צוריק אָפּגעלאָזען;
 נאָר טיף אין מײן האַרץ האָט אַ שטורעם,
 אַ שרעקליכער, רוישענדער שטורעם
 פון האַלב שוין פאַרלאָשענע קוילען
 אַן אומגעהויער בראַנד אויפגעבלאָזען.

איך שטעה פאַר דעם פעלד פאַר דעם רייכען,
 דעם רוישענדען, פרעהליכען, ברייטען,
 און פיל ערשט מײן אַרימקייט איצטעה,
 און ס'עקבערט אין קאָפּ די געדאַנקען:
 ניט איך האָב דאָס פעלד אויסגעאַקערט,
 ניט איך האָב מיט קערנער פאַרווייחט עס,
 ניט איך וועל, ניט איך, צונויפנעמען
 די פולע, באַלאָדענע זאַנגען!

ניט איך האָב אַ וואַרעמען רעגען
 פאַר זיי באַ מײן נאַט אויסגעבעמען,
 ניט איך האָב מיט שווייס-מראָפּען הייסע
 דאָס פעלד באַדעקט, ווערענדיג מיד;
 ניט איך פלעג זיך פרעהען באַמראַכטענה,
 ווי ס'גיסען זיך אַן פול די זאַנגען,
 און שניידענד—אויף זיי וועט ניט פאַלען
 מײן קלינגענדיג-פרעהליכעס ליד!

נאך דאך זייט איר טייער מיר, פעלדער!
פון דאן, זייט כדערמאן מיינע פרידער,
וואס ארבעטען ווייט אין מיין אייגנעם,
דעם ליבען, פארלאזענעם לאנד;
ס'קאן זיין, אין דיזעלבע מינומען
קלינגען הויך זייער שטימען אלס ענטפער
צום וויימען און עלענדען ברודער,
וואס לעבט אין דעם גלות, אין שאַנד!

*

און אמציה האָט געזאָגט צו
עמוסין: וועדער, אַנטלויף!
(עמוס, ד' י"ט).

אַנטלויף? — אַנטלויפּען וועט דאָך נישט אַ מענשען-קינד, ווי איך!
דען לאַנגזאַם האָבען מיינע רינדער מיך געלערנט געהן.
אויך ריידן האָט מיין צונג זיך קיינמאַל נישט געלערנט גרינג.
און ווי אַ האַק וועט פּאַלען שווער מיין וואָרט אויף איך אליין.

און אויב מיין קראַפט האָב איך פאַרשווענדט אומזיסט — איז נישט מיין שולד!
דען אייער זינד איז עס, און טראַגט פון אייער זינד די לאַסט:
עס האָט מיין האַמער נישט געפונען אונטער זיך דעם שמאַל,
און ס'האַט מיין האַק געטראַפּען אין פאַרפּוילטען האַרץ מיט האַסט...

נאָר ס'אַרט מיך נישט, דען שלום שליסען וועל איך מיט מיין גורל איצט,
און אַנבינדען וועל איך מיין ווערקצייג צו מיין גארטעל שטום,
און ווי אַ טאַג-פאַרדונגענער, וואָס איז פון לוינ גערויבט,
וועל איך זיך לאַנגזאַם אומקערען אַהין, פון וואָן איך קום.

און אומקערען וועל איך מיך צו מיין שטילער היים אין טאַל,
און שליסען וועל איך הייליג מיט די וואַלד-בויםער אַ פונד...
דאָך איר, פון גרויס ביז קליין, איר זייט צעפרעסען און צעפּוילט,
און מאַרגען וועט איך אַלעמען אַוועקטראַגען דער ווינט...

*

צום ווינט מיינע זיפצען געוואָרפען...

צום ווינט מיינע זיפצען געוואָרפען.
 אין זאמד מיינע טרערען פארלאָרען...
 ווינט! זאָג אויב דו טרעפסט וואו מין ברודער,
 אַז קויל איז פון מיר איצט געוואָרען.

און זאָג אים: ערשעפט איז מין ליכטקוואַל
 און טראָפענווייז איז ער פארדאָרבען.
 דאָס העלישע פייער פון האַרצען —
 אַ פונק נאָך אַ פונק אָפגעשטאַרבען.

און איצט — ווי אַ וואונד איז מין ליכטקוואַל,
 ער טריפט נאָר אין מאַנכע מינוטען.
 און ס'רויכערט מין האַרץ זיך פארבאָרגען,
 געוואַלנערט אין פייער און בלוטען.

*

אויפן בית-עולם

שטיל האַבען די בוימער צו מיר זיך געבויגען:
וזה אַפּ אינם שאַמען, דו פּרוב דורך דאָ לייגען..

אַ מצבה אַזא און אַזא בערגעל ערד —
און יעשוידער צער וואַלט גלייך אויפגעהערט.

וואָס טויגען דיר הונדערטער טויטען אַ מאַג? —
שטאַרב איין מאַל און וועסט מער ניט וויסען קיין קלאַנג! ...

מיר וועלען צעטיילען זיך שטיל מיט דיין קראַפט:
אַ טייל פאַר די ווערעם, אַ טייל אונז אויף זאַפט ...

דען איבעראַל פּליסט עס דאָס לעבען מיט שוים —
קאַנסט בליהען אין בלימעל, קאַנסט בילדען אַ בוים.

וועסט אומעמום לעבען — און ס'וועט דיר זיין גוט...
דו קום נאָר צו אונז! אַהער, פלייש-און-בלוט!

וואו ביסטו?

פון דארטען, וואו דו ביסט, מיין איינציגע באשערטע,
 אין שכונה פון מיין טרוים, געגלוסטע און באגערטע —
 אנטפלעק זיך שוין און קום, און קום געשווינד פון דארט
 אין מיין באהאלטען אָרט.
 און בל-זמן ס'איז נאָך צייט — קום מיר אַ תקון געבען
 און קעניג אויף מיין לעבען,
 און גיב מיר מיין גערויפטע יוגענט היינט צוריק —
 און בריינג מיך אום צוזאמען מיט מיין גליק.
 און אונטער דיינע ליפען זאל מיין פונק דערגליהען,
 און לאַמיר צווישען דיינע בריסט מיין טאָג דערציהען,
 ווי צוגעטוליעט פעסט צום בלומענשוים
 אַ שמעטערלינג פאַרנאַכט געהט אויס.

וואו ביסטו?

אז דו ביסט נאָך געווען אַ ווייטע אומבאקענטע —
 שוין פלעגען רופען דיר די ליפען די צעברענטע;
 און מיין געלעגער האַסטו גאַנצע נעכט געהיט,
 און ווי אַ פייער-קויל באַ מיר אין האַרץ געגליהט.
 און כ'האַב געוויינט באַנאַכט מיין קישען שטיל געביסען,
 און ס'האַט מיין לייב געשמאַכט און זיך צו דיר געריסען;
 און אויף דער ברייטער גמרא גאַנצע טעג פאַרטרוימט,
 אין וואַלקענדעל מיט גאַלד באַזוימט,
 אין לויטערסטען געבעט, אין מיינע ריינסטע פריידען
 און אין די הייליגסטע פון מיינע ליידען —
 האַב איך נאָר איינס געגאַרט, נאָר איינס פאַרלאַנגט האַב איך:
 נאָר דיר, נאָר דיר, נאָר דיר...

זי האָט מיר געשיקט אַ ברויזעל,
 און אין ברויזעל שמעהט געשריבען:
 „אַלץ, וואָס ס'האַט געליבט מיין זעל נאָר,
 אַלץ, פון וואָס מיין גייסט געטרוימט האָט,
 אַלץ, וואָס איז געווען מיין חיות,
 און מיין ביינקשאַפט און מיין גלויבען —
 איז דאָס אַלץ, דו פריינט מיין האַרצענס,
 קוואַל מיין לעבענס, זעל מיין זעעלעס. —
 איז דאָס אַלץ געווען אַ הלום? ...

האָסט פאַרגעסען? ניין, דו קאַנסט'ס נישט!
 ניין, דו קאַנסט ניט דאָס פאַרגעסען,
 וואָס אַריינגעפלאַנצט אין אונזער
 אַמעס האָט איינאיינציג לעבען;
 וואָס איין זון האָט אַנגעצונדען
 איבער אונזער ביידענס הימעל;
 וואָס'ט איין גינגאַלד-טרוים געגאַסען
 אויף דעם גייסט און אונז באַהעפטען...
 ניין! דו וועסט ניט וואַגען רייסען
 יענע בלום, וואָס גאַט אַליין האָט
 איינגעפלאַנצט אין אונזער האַרצען...

און ווי כ'האַב דעם ברויז געלייענט,
 האָט וואָס האַנט אַ ווייכע, צאַרטע
 אויסגעקריצט אין האַרצען מיינעם
 נאָך אַמאָל די ווערטער אירע:
 „ניין! דו וועסט נישט וואַגען רייסען
 יענע בלום, וואָס גאַט אַליין האָט
 איינגעפלאַנצט אין אונזער האַרצען...

און אין גאלד פון ליכט דעם קלארען,
 וועלכעס שטראַמט אַריין דורך ס'פענסמער
 אין מיין צימער, שמעהט אויף ווידער,
 שיינט פאַר מיר איר עפענבילד ;
 ס'איז זי אין איר גאַנצער ריינקייט,
 ווי אויף פליגלען פון דעם ווינט לייכט,
 שוועבענדיג וואָ זומער-פויגעל.
 דורכאויס ליכט, אַליין דער ליכט-גלאַנץ,
 ווי פון ליכט צום ליכט באַשאַפען...
 און אַט זענען אירע אויגען,
 טויבען-אויגען פול מיט שווייגען,
 וואָס פון זייערע שוואַרצעפלען
 שטראַלט שטיל-שטיל דאָס ליכט פון פרידען,
 ס'ליכט פון חסד, זעעלען-ריינקייט.
 און אין גאלד פון ליכט דעם קלאַרען
 שמעהען אויף מיט שטומען פאַרוואַרף
 איצט פאַר מיר די אויגען אירע,
 טויטען מיר מיט זייער שטראַף-בליק,
 קוקען שטיל אַזוי און פרעגען:
 „אַך, מיין ליבער, איז געווען דאָס
 אַלץ נאָר חלום, פאַלשער פשוט?"

ניין, מיין ריינע! כ'האַב געליבט דיר,
 און איך ליב דיר אויף אַן אמת ;
 ווען אפילו כ'האַב פאַרלאָזט דיר,
 האָב איך עס געמאַן אויס ליבשאַפט.
 ביסט צו ריין צו זיין מיין פריינדיק,
 ביסט צו הייליג מיט מיר זיצען ;
 זיי-זשע מיר מיין גאַט, מיין מלאַך,
 צו דיר וועל איך בעטען, דינען ;

זיי אן אַנדיינק מיר פון קדושה.
שיין מיר אין די זונען-שמראַלען.
ווינק צו מיר פון הימעלס שטערן.
רוף צו מיר פון מיין האַרצ'ס דופק.
ציטער אין מיין טרערס אַ טראַפען... —
בין באַשאַפען דיר צו דיגען!
מיינע טרערען, מיינע זיפצען
מיין האַרצ'ס שלאַגען און מיין אַטעם.
וועל איך בריינגען דיר אַלס אַפּפּער
ביז מיין לעצטער טאָג וועט קומען.

*

זיי א שוין מיר...

זיי א שוין מיר, זיי א שוועסטער
און א מאמע מיר אפילו,
לאז מיין קאפ אין שוים דיר לייגען
אויסצוגיסען דיר מיין תפלה...

און פארנאכט, אין צייט פון רחמים,
וועל איך עפנען דיר מיין מענה!
מיזאגט, סאיז ערגעץ דא א יוגענט —
וואו איז מיינע?

נאך א סוד נאך וועל איך פארטרויען:
כ'בין פארברענט פון שעהן מריבע;
מיזאגט, סאיז ליבע אויף דער וועלט דא —
וואס איז ליבע?...

שמערן האבען מיר באטראגען,
און דער חלום איז קיין וואך נישט;
איצטער אין דער וועלט דער גאנצער
האב איך גארנישט...

זיי א שוין מיר, זיי א שוועסטער
און א מאמע מיר אפילו,
לאז מיין קאפ אין שוים דיר לייגען
אויסצוגיסען דיר מיין תפלה...

באנאכט

שייט די שטילע נאכט מיט סודות,
 סאיז די גאנצע וועלט אנטשוויגען;
 נאָר די וואַסער-מיל — זי וואַרפט זיך,
 לאָזט דעם טייך ניט רוהיג ליגען...

ס'ווערט די שוואַרצקייט אלץ געדיכטער,
 שאַמענס מערען זיך און מערען;
 זאכט אין ים פון נאכט און שוואַרצקייט
 פאלט אַ שטערן נאָך אַ שטערן...

שמיל אַרום. מיין האַרץ נאָר, פיל איך,
 וויל ניט שווייגען, וויל ניט שטומען,
 און איך הער אַ קוואַל אַ ריינעם
 אין מיין האַרצען רוישען, ברומען...

און עס רעדט פאַמעליך: „קינד מיינס,
 ס'ווערט מקוים דיין באַגערען.
 זעהסט, אַ שטערן פאלט פון הימעל,
 גלויב, מיין קינד, — ס'איז ניט דיין שטערן!

דיינער זיצט נאָך פעסט און פינקעלט
 אין דער שטערן-קייט דאָרט אויבען;
 ניב אַ קוק, דו זעהסט? — ער ווינקט דיר,
 און זיין בליק איז מרייסט און גלויבען...

און איך קוק אַהין צום שטערן,
 ווי עס ווערט די וועלט אנטשוויגען —
 מיין וועלט, ווייס איך, איז נאָר איינע —
 כ'פיל זי אין מיין האַרצען ליגען...

v

פאלקס-לידער

צווישען פרת, חדקל — דאָרטען...

צווישען פרת, חדקל, — דאָרטען
 בליהט אַ פייגענבוים אין גאָרטען,
 און אַ פאָזע אין די צווייגען
 זיצט אַ גאָלדנע, פיקט די פייגען.

פאָזע, פליה אין ווייטע ערטער:
 דאָרט איז ערגעץ מיין באַשערטער;
 טרעפסט אים — זאָלסט אים גאָרנימ זאָגען,
 בינד און בריינג מיר אים צוטראָגען!

האָסט קיין פאָדעם ניט פון ליינען? —
 פרוב מיט גוטען מיט אים טענען:
 זאָג אים, פאָזע, זאָלסט געדיינקען,
 אז איך שטאַרב צוועק פון ביינקען.

זאָג, אַ גאָרטען בליהט אַ שייגער,
 גאָר עס ווייס דעם וועג ניט קייגער,
 און אַן עפעל זאָפטיג-זיסען
 איז ניטאָ, ווער ס'זאָל געניסען.

ווידער זאָג אים דאָרט מיין חתן:
 ס'ווערט באַנאָכט מיין בעט באַגאָסען
 פון די טרערען, — און מיין קישען
 ברענט אונטער מיין לייב דעם פרישען.

וויל ער ניט — טאָ זאָג אַ סוד אים:
 אויסגענייהט מיט זיידען-פאָדעם
 ליגען צוויי טויז העמדער גרייטע,
 חופה-קליידער — שוין גענייהטע;

פוך און פעדערען געפליקטע,
 ציכלאך זיידענע געשמריקטע: —
 ס'האָט מיין מאַמע און מיין באַבע
 אָנגעגרייט מיין גאַרדעראַבע.

גאַלד-געוועעבט און פּרעכטיג זעהר
 ליגט און וואַרט מיין חופה-שלייער;
 גרייט נדן, איך בין אַ גרייטע. —
 וואָס-זשע זאָמט ער זיך דער שומה? ...

*

— ווייער, שלייער, חופה-שטאַנגען —
 האָט די פּאַווע אָנגעפּאַנגען. —
 היינט באַנאַכט וועט דיין באַשערטער
 וויסען דייע זייסע ווערטער.

כּוועל פּונדייגעטוועגען אים געריסען,
 ווייזען אים דיין בילד דעם זיסען. —
 וועט ער קומען פון דערווייטען
 אויף אַ קאַמשערע צורייטען.

ער וועט קומען שנעל צושוועבען
 און וועט זאָגען: — אַך, מיין לעבען!
 וואָס מיר קליידער, ווער מיר געלמער! —
 איך האָב דיך פון אַלע העלמער.

כ'זויל פון פוך און זייד ניט וויסען,
 ס'איז פאר מיר דיין שוים א קישען,
 און דיין האַר איז זיידענס ריינער, —
 ביסט מוין אוצר דו אליין נאָר.

רייך גענוג איז דיין געמרייער:
 שוואַרצע האַר, אַ האַרץ מיט פייער,
 ביידע איז דיר אַפגעגעבען, —
 קום זשע, קום צו מיר, מוין לעבען!

*

ס'איז אַ צויבערנאכט געקומען
 און די פאָוע איז פאַרשוואומען,
 צו די הימלען אויפגעשטיגען
 און געזאָגט, ווייזט אויס, אַ ליגען.

טעג נאָך טעג זיינען פאַרלאָפּען
 און איד האַלט נאָך אַלץ אין האַפּען;
 קלאַרע הימלען, הימלען זיבען!
 ווייסט איר אפשר פון מוין ליבען? ...

*

אין מיין נאָרטען

אין מיין נאָרטען האָט אַ ברוגען
מיט אַן עמער זיך געפונען;
אלע שבת קומט דעריבער
טרינקען וואַסער דאָ מיין ליבער.

אלע בוימער שמעהען שמילע,
סישלאַפט דאָס ווינטעלע אַפילו;
נאָכן משאַלנמ, אלע שלאַפּען,
נאָר מיין האַרץ איז וואַך און אַפען.

ווי מיין האַרץ, דער עמער וואַכט,
טריפט זיין נאָלד אין ברוגען זאָכט,
טריף אַ פּערל, טריף אַ צווייטער:
אַמ-אַ געהט ער, אַמ-אַ געהט ער...

שאַ, מיר דוכט, עס הערט זיך טריט!
איז דאָס ער? און אפשר ניט?...
גיכער, גיכער קום מיין שיינער!
כיפּין אליין און ווייטער קיינער...

זעצען מיר זיך דאָ באַם וואַנט,
קאַפּ צו אַקסעל, האַנט אין האַנט;
כיוועל דיר פרעגען אַ פאַר זאָכען,
זאָלסט, איך בעט דיך, נאָר ניט לאַכען:

זאָג, פאַרוואָס דער עמער, זאָג,
וויינט און וויינט אַ גאַנצען טאָג?
טריף, טריף, טריף — און מאַדנע רייד
רעדט ער עפעס שמילעהייט...

און פון וואָנען קומט דער שמאַרץ,
ווי אַ וואָרעם נאַנט דאָס האַרץ? —
ס'האַט געהערט מיין מאַמע ריידען,
אַז דו ווילסט זיך מיט מיר שיידען? ...

זאָגט מיין ליבער: — געה שוין, געה!
שונאים זאָנען דאָס אַזוי —
נאָך אַ יאָר, אַז גאַט וועט וועלען,
וועלען מיר אַ חופּה שטעלען.

אַ גאַלדנער זומער-טאַג וועט זיין,
וועט אונז באַגיסען מיט זיין שוין,
און באַגריסען וועט אונז יעדער,
צווייג מיט פירות פון די סעדער.

פעטערס, מומעס, פריינט געדיכט,
אַ עולם מענשען, הענט מיט ליכט,
און סע וועלען אונז באַגליימען
פידלען, פויקען און טרומיימען.

געבען פלייט, צי געבען שטיין,
— קלייב אויס, וואו דו ווילסט אַליין, —
וועלען שמעהן די חופּה-שמאַנגען,
וועסט אַ פינגערעל דערלאַנגען;

און איך וועל דיר פיין און גלאַט
אַפּזאָגען דעם, הרי-אַת! —
שונאים וועלען שמעהן און קוקען
און פון קנאה זיך צעפוקען? ...

*

געבען מייכעל שמעהט א פיכמע...

געבען מייכעל שמעהט א פיכמע

א פארצווייגטע, א געדיכטע,

קוקט אין וואסער, האלט אין קלערען, —

וואס דער סוף פון איר וועט ווערען? ...

אויסגעוואקסען, רייף געוואָרען;

ס'לויפען ביסלעכווייז די יאָרען;

הערבסט ... די זון הערט אויף צו שיינען, —

און די פויגעלאַך וואו זיינען? ...

און באַ זיך אין צימער שמעהט

ס'מיידעל לאַנג פארמראַכטערהייט,

קוקט אין שפייגעל האַלט אין קלערען,

וואָס דער סוף פון איר וועט ווערען? ...

אויסגעוואַקסען, רייף געוואָרען;

ס'לויפען ביסלעכווייז די יאָרען;

געבט פון טרערען, מעג פון קלערען, —

וואו זיינען די קאוואַלערען? ...

ס'איז ארויס א נייע מאָדע

ס'איז ארויס א נייע מאָדע:
רוימע סמיינגעס, ווייסע קליידער;
און אין סעדעל נאָכן משאַלנט
לאַכט מען, קושט מען זיך פסדר...

ס'איז ארויס א נייע מאָדע:
שיכלאָך, מיכלאָך און פארפובען; —
און ארום איין מיידעל מאַנצען
בתורים א גאַנץ מזומן.

נייע מאָדעס היינט פאַראַנען:
נעכמען רייזלען, מאַרנען חנהן;
אַבער האַצקעלע מיין שיינער
איז פאַר מיר, פאַר מיר אַליין נאָר!

ניט באמאָן און ניט באַנאַכט

ניט באַמאָג און ניט באַנאַכט —
געה איך מיר אַרויס באַזאַכט;

ניט אויף באַרג און ניט אין מאָל —
שטעהט אַ ווערבע פון אַמאָל.

און אַ נביא'מע אַ גרויסע
איז די ווערבע, אַלצדינג ווייס זי.

באַ דער ווערבע וועל איך וועגען
מיין באַשערמען טאַקע פרעגען.

און זי וועט מיר אַליץ דערצעהלען:
צי מיין חתן קומט פון פוילען.

צי פון לימע, צי פון זשאַמעט?
אַ באַנקיר, צי אַ מלמד?

קומען איז באַשערט צופוס אים.
צי מיט ברענענדיגע סוסים?

און וואָס בריינגט ער מיר? — כוואָלט וועלען
פערל מיט אַ שנור קאַרעלען...

איז ער אַ בלאַנדער? אַ ברוגעמער?
נאָך אַ בחור? אַ געמער?

אפשר גאָר אָן אַלמען אידען?
בין איך, ווערבע, ניט צופרידען!

איך וועל זאָגען: טאַטע, טויט מיר,
גאָר ניט צו דעם שידוך נויט מיר!

אוי, איך וועל דאָס ניט דערהאַלמען:
כװיל ניט, טאַטינקע, קיין אַלמען!

*

ב'ע ווייס נימ, ווער איז זי.
 פון וואַנען געקומען —
 און פאלד האָט זי אַלעמענס
 אויגען פאַרנומען.

געקומען פון ערגעץ
 אַ ווייטער מדינה
 מיט האַרציגע אויגען
 און ליכטיגער מינע;

און לופטיג און דופטיג
 און לוסטיג צום טאַנצען. —
 דאָס שמעטעלע האָט זי
 פאַרלוויכטען אין גאַנצען.

אין וועלדעל אין גרינעם
 געוואָרען איז היימלאַך.
 עס לאַכען די קוסטען.
 עס טאַנצען די פוימלאַך.

און ס'איז נאָך אַ טאַג
 אָדער צוויי ניט פאַרלאַפּען.
 און בתורים קאַנען
 שוין געפּעך ניט שלאָפּען;

און ס'איז נאך א מאַג
אָדער צוויי ניט אַריבער, —
און ס'ריידען שוין מאַנען
מיט ווייבלאך זיך איבער.

און ש'שושקען זיך ווייבער
באָס שטריקען די זאָקען,
און אַלטע לייט „אייקען“
אַביסל צעשראָקען.

און עלטערען האָבען
קוין נעכט ניט געשלאָפען:
ווער ווייס, וואָס עס האָט
מיט די איידעמס געטראָפּען? ...

אין איינעם אַ שיינעם
פריהמאָרגען — ניטאָ איר! —
אויף אַליץ איז געפאלען
אַ שאַטען פון טרויער.

געפלאַטערט אַ שמעטערלינג
צווישען די בלומען —
און פלוצלינג פאַרשוואַנדען,
ווי פלוצלינג געקומען.

געוואָרען אַ אומעט
אין וועלדעל אין טיפען,
מע הערט שוין דאָרט קיינעם ניט
לאַכען און שטיפען.

א פאך טעג גערעגענט
 א בלאַטע געוואָרען;
 די אויגען — דעם גלאַנץ
 און דעם פייער פארלאָרען.

א בחור זיצט אַרמיג
 און לייענט גאָזעטען...
 חתנים און פלות —
 זיך איבערגעבעטען.

עס זיצען פאָר-פאָלקען
 ווי שמילינקע טייבלאָך
 און איידעמלאַך גענעצען
 נעבען די ווייבלאָך.

און שמיל זיינען איצט
 יענע פינסטערע געסלאַך,
 וואו ס'פלעגען אַרומדרייען
 זיך בעל-הביתלאַך.

און טאַטעס און מאַמעס —
 זיי שלאָפען די נעכט שוין;
 און אַלטע — מע הערט זיי ניט
 אַייקען און קרעכצען.

הפּלל: אַ מחיה
 און שמיל אַ פאַרגעניגען.
 עס קרייען די הענער,
 עס מעקען די צייגען.

גליך-גלינג — שוין נימאָ איר... .

.... גליך-גלינג — שוין נימאָ איר, גליך-גלינג — אָט מיר פאַרען;
גליך-גלינג — און פאַר דיר איז שוין אלעס פאַרלאָרען... .

דער מול האָט ליבסטע, געוואָלט אונז צעטיילען,
און כ'האָב נאָך אזוי פיל געוואָלט דיר דערצעהלען;

גאָר אומגעריכט, פלוצלינג — מיר האָבען צעשיידט זיך
און כ'האָב נאָך אַ וואָרט דיר צו זאָגען געגרייט זיך:

חדשים האָב איך אים אין האַרצען געמראָגען
און אַליץ זיך געקליבען: אָט, אָט איך וועל זאָגען.

מיט איינמאָל איך הער: — נו, אַ גוטען, מיין ליבער! —
אַ קנאַק מיט דער בייטש — און אַליין בלייב איך איבער.

דו פליהסט מיט אַ שמויביגען וואָלקען אינאיינעם,
אָט ביסט שוין פאַם וועלדעל דעם גרינעם, דעם שיינעם;

איך זעה נאָך עס פלאַמערט דיין שאַלכעל דער וויסער,
איך הער נאָך דעם ווייטיגען „היי!“... פון דעם שמויסער.

און קוים עס דערמאָנט זיך צו מיר פון דערווייטען
דאָס שפּאַטישע קלינגען פון גלאַק דעם פאַרשוימען:

גליך-גלינג — שוין נימאָ איר, גליך-גלינג — אָט מיר פאַרען,
גליך-גלינג — און פאַר דיר איז שוין אלעס פאַרלאָרען... .

יענער האָט אַ הויכען מויער

יענער האָט אַ הויכען מויער,
 דער — אַ שמיבעלע אָהן שוויבען; —
 חיה די אלמנה האָט
 אַ נעסמעלע, געבענמשט פון גאָט,
 אַ נעסט מיט זיבען טויבען.

איינע שוואַרץ און איינע קלאַר
 און איינע האָט געקרויזמע האָר,
 איינע אין איינע מיידלאַך ברען! —
 ניט ליבען אלע זיבען קען
 אַ פרא-אדם נאָר...

איינער האָט געפילטע שלייען,
 איינער האָט אַ טאַרבע קלייען,
 ווילסט אָבער אַ שנאַפּס מיט טאַרט,
 דאַרפסטו ניט קיין אַנדער אָרט,
 ווי פאַ אונזער חיהן.

ס'איז אַ אוצר מיט אַנטיקען:
 לעקעכלאַך מיט הייסע בליקען,
 און עס שפילט אין גלאַז די מיי,
 שישטיבעל ריין, דער מישמוך — שניי,
 פשוט צו דערקוויקען!

שלמה האָט זיך טויענט ווייבער,
 איך האָב איינע, קאָן זי שרייען;
 זאל מיר צו קיין גנאי ניט זיין,
 אין אַווענט כאָפּ איך מיר אַרײַן
 אַ עײלונקע צו היהן.

קום איך נאָר, באַפּאַלען מיך
 די טײַבעלעך פון אַלע זײַטען:
 ס'ווערט אַ פּלאַנטער — הענט און פיס,
 אַזוי מחיהדיג און זיס! —
 די מאַמע קוועלט פּונדוײַטען.

*

ווער ס'האט פערל

דער פארמאגט פערל
און זיידענע בגדים,
און יענער — קדחת
מיט פשרע פאָדים.

און איך האָב דריי טעכטער,
דערוואַקסענע מיידען, —
זיי דארפֿען שוין מאַנען,
נימאָ וואָס צו ריידען!

זיי דארפֿען שוין מאַנען,
וואו זאָל איך זיי זוכען? —
איך האָב ניט צו קליידען
איך האָב ניט צו שוכען.

היינט וויל יעדער חתן,
(גו וואָס קאָן איך מוֹן אים!):
צעהל אָפּ און דערלאַנג
די גון מוזמנים.

גו געהען אַוועק
די חתנים מיט גאַרניט;
אַ שאַנד און אַ וועהמיג,
עס מאַכט זיך קיין פאַר ניט.

דער „ביבודי“ שפּאַצירט,
— און דער זעלביגער דוקא, —
פון שאַפקע צום טיש
און פון טיש צו דער שאַפקע.

דער פיבוד' — דאָס זיינען
 די דריי אַפעלסינען,
 וואָס העלפען מיר זוכען,
 חתנים געפינען;

און ניסלאַך אַ מעשעל,
 וואָס יעדערען ווייז איך...
 און יוגענט פאַרנייט
 און כאַטיש נעם און צערויס זיך!

און יוגענט פאַרנייט...
 און פון מעג זוערען יאַרען —
 די עלטערע געבען,
 שוין גרויליך געוואַרען.

די דריי אַפעלסינען —
 זיי פוילען צו ביסלאַך,
 דער מישמוך פאַרשעמט
 און פאַרשימעלט די ניסלאַך...

יאַ ס'זוענדט זיך אָן מול:
 דעם — זיידענע בגדים
 און יענעם — קדחת
 מיט פּשרע פּאַדים;

און איך האָב דריי טעכטער — — —

איינס, צוויי דריי פיר...

איינס, צוויי, דריי, פיר, פינף, זעקס, זיבען, —
קריגסט אַ פּלח — ניט געקליבען!

קלער קיין סך ניט, מאַך קיין שהיות:
כאַפּט אַ צווייטער אויס, איז מיאוס!

איך האָב אויך אַמאָל געפונען
האַניג, נאָר עס איז צערונען.

איינע עטקע — אַ פּרונעטקע,
איינע מינקע — אַ בלאַנדינקע,

שוועסטער — פּאַפּקעס צוויי געמאַקטע,
אויגען קאַרשען, קעפּ געלאַקטע.

ניט קיין מיידלאַך, פּשוט בילדער,
איינע פּון דער צווייטער מילדער;

זייער לאַכען! זייער ריידען! —
און איך האָב געליבט זיי ביידען;

און כּהאַב ניט געוואוסט דעריבער,
וועמען פּון זיי האָב איך ליבער.

איז אַוועק אַ פּאַר מאַנאַטען,
און איך האָב מיך אַלץ באַראַטען, —

פלוצלינג האַבען אַ פּאַר שדים
אויסגעכאַפּט, אוי וועה, זיי ביידען!

איצטער שטעה איך אויף דער עלטער,
ווי א נאר אן אויסגעשמעלטער.

ווי אן עלטער, עלטער למך,
און איך דאגה און איך קלעם מיד ...

על פן זאג איך, קאזאלערען, —
אויב איר ווילט מיין עצה הערען:

איינס, צוויי, דריי, פיר, פינף, זעקס, זיבען, —
קריגסט א פלה — ניט געקליבען!

קלער קיין סך ניט, מאך קיין שחיות:
כאפט א צווייטער אויס, איז מיאוס!

*

גלויב ניט...

גלויב ניט, וואָס עס ווײַנקען דיר
און ס'זאָגען צו די שמערען:
גנבים, ליגנער זיינען זיי,
ניטאָ זיי וואָס צו הערען.

אַמאָל נאָך האָט א שמערען מיר
אַנטקעגען שטוב געפונקעלט,
געגריסט, געטרייסט און האָט מיט גאָלד
מײַן האַפענונג באַשפּרינקעלט.

און וועלטען האָט ער צוגעזאַגט מיר
אויף זײַן צוײַבער-לשון,
און עד היום בין איך אויף צרות,
חלש פאַר אַ גראַשען.

איז שײַן אזוי צו זאָגען ליגען,
שמערענדעל פון אויבען!
פּײַן! ... אזוי באַצאָלט מען דאָס
פאַר האַפען און פאַר גלױבען? ...

גלויב ניט, וואָס עס ווײַנקען דיר
און ס'זאָגען צו די שמערען,
גנבים, חונפים זיינען זיי,
ניטאָ זיי וואָס צו הערען.

פליהט אױעק די גאָלדנע פּאָױע

פליהט אױעק די גאָלדנע פּאָױע,
 — וואו זשע פליהסטו, וויל איך וויסען?
 — כ'פליה איבערן גרויסען ים...
 — וועסטו דאָרט מיין חתן גרויסען?
 — גומ, איך בריינג א בריוול דיר,
 וואָס ער שרייבט דיר דאָרטען, ווייס איך:
 „מויזענט קושען, און די חופּה
 גלייך, אס-ירצה-השם, נאָך פּסח“.

עס טרעפט, דו מיינסט... ..

עס טרעפט, דו מיינסט, דו כאפסט א רויז
און לאזט זיך אויס — א דארען:
האסטו, ברודער, ניט קיין מזל —
ווער גאר ניט געבארען!

ווער וואלט דאס גערעכענט גאר
און ווער וואלט דאס גאר קלערען,
אז אזא מין ביזען סוף
וועט מיר גאט באשערען... ..

קיין טאטע-מאמע ניט געהאט
און ניט געהאט א פרוטה,
האב איך געלערנט שוסטעריי
בא שואל דעם לאמוטע.

האט אים גאט געשיינקט צוויי טעכטער:
פערעלע און מייטע, —
די ערשטע שיין, ווי גאר די וועלט,
א מיאוסקייט די צווייטע.

כ'האב פערעלען דערזעהן בין איך
געווארען א צעקאכטער!
און טאג און נאכט האב איך געקלערט
גאר וועגען שואלס טאכטער.

ויהי היום, רופט ער זיך אָן:
איך מיינ... .. היות... .. אזוי ווי... ..
דו ביסט א עלענטער... .. און איך,
איך מיינ דאך גאר דיין טובה... ..

און איך, נו האָב אַ פּשרע,
אַ אַרענטליכע בתולה. —
בכּוּ, פּאַרשטעהסט... מען דאַרף מיט דיר
ניט ריידען דאָך קיין פּולע! ...

און ער האָט ניט לאַנג געוואַרט,
געמאַכט דעם עסק שנעלער:
בראַנפען, קיכלאַך... און אַ הנאים
און געבראַכען טעלער.

נאָר אַ קליינער בייזער טעות,
הערט איר, איז געשעהן דאָ:
איך מיין פּערעלען, זיי — מייטען,
און אַ סוף, אַ ענדע!

אַזוי האָט דאָס מיר אָפּגענאַרט
רב שואל אויף אַ שטייגער,
און האַלט זיך, ברודער, מיטן פּעקל,
האַלט זיך מיט דיין פּנר!

האַסטו, ברודער, ניט קיין מזל, —
ווער נאָר ניט געפאַרען!
אַדער נעם און היינג זיך אויף
נאָך אין די יונגע יאַרען...

פּוּמְצִינַן עֲקוּזַמ־פּלֶאָרְךָ וְיִינַעַן נּוּמְעֵרִירִימַ
נְעֵרֶרֶקֶט אוּיֶף נוּש פּאַפִּיר
נְעֵבּוֹנְדֶן אִין לְעֵדֶעֶר.

